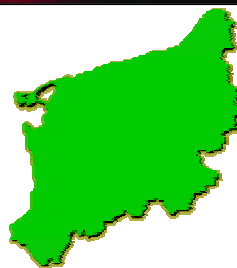

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

SZCZECIN, 7 PAŹDZIERNIKA 2002 r.

KOMITET STERUJĄCY

Przewodniczący	Andrzej Posłuszny	Członek Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego
Członkowie	Andrzej Malanowski	Przewodniczący Komisji Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego
	Lech Pieczyński	Prezes Zarządu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie
	Paweł Niedźwiedź	Dyrektor Wydziału Środowiska i Rolnictwa Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego
	Małgorzata Kołodziej-Nowakowska	Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
	Stanisław Jankowski	Dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego w Szczecinie
	prof. dr inż. Arkadiusz M. Kawęcki	Akademia Rolnicza w Szczecinie
	dr inż. Ryszard Miluniec	Dyrektor Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska w Szczecinie
	dr Magdalena Dzięgielewska	Stowarzyszenie SALAMANDRA
	Arkadiusz Kurosz	Naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska, Leśnictwa, Rolnictwa i Ochrony Gruntów Rolnych Starostwa Powiatowego w Świdwinie
	Barbara Nowak	Burmistrz Miasta i Gminy Połczyn - Zdrój
	Józef Kaliszewski	Dyrektor Departamentu Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska

OPRACOWANIE FINANSOWANE PRZEZ WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY
ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W SZCZECINIE

ZESPÓŁ AUTORSKI
REGIONALNEGO BIURA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO W SZCZECINIE

mgr Zofia Kempieńska
mgr inż. arch. Piotr Kowalski
mgr Zofia Ryter-Przybylska
mgr Beata Stemplowska
mgr Jerzy Tokarski
mgr Michał Urbański
mgr inż. Jerzy Urban
tech. Marek Wiśniewski

PRZY WSPÓŁUDZIALE:

Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie

mgr Małgorzaty Kołodziej-Nowakowskiej
dr inż. Małgorzaty Landsberg-Ułczynek

Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

mgr inż. Lecha Pieczyńskiego
dr inż. Romana Kobylińskiego

Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie

mgr inż. Waldemara Kowalczyka

Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych

mgr inż. Zygmunta Mostowskiego

Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie

Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa

mgr inż. Pawła Niedźwiedzia

Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie

Departamentu Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska

inż. Józefa Kaliszewskiego
Zdzisława Witosza

Szczególne podziękowania Spółce z o.o. ARKADIS Ekokonrem z Wrocławia – autorowi opracowania „Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego”

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	5
2. CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	5
2.1. CELE O CHARAKTERZE STRATEGICZNYM	6
2.2. CELE O CHARAKTERZE TAKTYCZNYM	6
2.3. ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	7
3. PODSTAWOWE CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ WOJEWÓDZTWA	8
4. KRAJOWE A WOJEWÓDZKIE LIMITY RACJONALNEGO WYKORZYSTANIA ZASOBÓW ŚRODOWISKA	11
4.1. LIMITY KRAJOWE I WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	11
<u>4.1.1. Zasoby wodne</u>	11
<u>4.1.2. Materiałochłonność</u>	11
<u>4.1.3. Energia</u>	12
<u>4.1.4. Odpady przemysłowe</u>	12
<u>4.1.5. Surowce wtórne</u>	12
<u>4.1.6. Ładunki zanieczyszczeń do wód</u>	12
<u>4.1.7. Emisja substancji do powietrza</u>	13
<u>4.1.8. Paliwa</u>	13
4.2. ZASTOSOWANIE OKRESÓW PRZEJŚCIOWYCH W OBSZARZE „ŚRODOWISKO”	14
5. STAN ŚRODOWISKA	16
5.1. POWIETRZE	17
5.2. WODY	19
5.3. GLEBY	23
5.4. LASY	23
5.5. KLIMAT AKUSTYCZNY	24
5.6. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	24
5.7. SZKODY W ŚRODOWISKU SPOWODOWANE PRZEZ STACJONUJĄCE W WOJEWÓDZTWIE BYŁE JEDNOSTKI ARMII RADZIECKIEJ (JAR)	24
6. CELE I ZADANIA DO REALIZACJI W RAMACH PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	26
6.1. CEL 1. „GORĄCE PUNKTY”	26
6.2. CEL 2. GOSPODARKA WODNA	29
6.3. CEL 3. GOSPODARKA ODPADAMI	32

6.4. CEL 4. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA (POWIETRZE, HAŁAS, PROMIENIOWANIE ELEKTOMAGNETYCZNE)	34
6.5. CEL 5. RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA SUROWCÓW	37
6.6. CEL 6. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI I OCHRONA WYBRZEŻA	38
6.7. CEL 7. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH	40
6.8. CEL 8. PRZECIWDZIAŁANIE POWAŻNYM AWARIOM.....	46
6.9. CEL 9. ZWIĘKSZENIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ – EDUKACJA EKOLOGICZNA	48
6.10. CEL 10. MONITORING ŚRODOWISKA	51
7. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM ORAZ PROGRAMEM.	54
7.1. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM	55
7.2. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	56
<u>7.2.1 Instrumenty prawne</u>	56
<u>7.2.2. Instrumenty finansowe</u>	56
<u>7.2.3. Instrumenty społeczne</u>	57
7.3. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU	59
<u>7.3.1. Monitoring Programu</u>	59
<u>7.3.2. Monitoring odczuć społecznych</u>	61
7.3. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU	62
7.4. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM.....	62
7.5. SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z REALIZACJI PROGRAMU	63
8. KOSZTY REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO W LATACH 2002 - 2006.....	64
8.1. KOSZTY WG RODZAJU DZIAŁALNOŚCI	64
8.2. STRUKTURA FINANSOWANIA	67
9. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA POWIATOWYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA 	69
INDEKS SKRÓTÓW STOSOWANYCH W OPRACOWANIU	72
PRZYPISY.....	73

1. Wprowadzenie

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2001 roku, nr 62, poz.627) w artykułach 17 i 18 nakłada na zarząd województwa, jako realizację polityki ekologicznej państwa, obowiązek sporządzenia **wojewódzkiego programu ochrony środowiska**, który jest uchwalany przez sejmik. Sporządza się go, podobnie jak politykę ekologiczną państwa, na 4 lata. Określa on cele ekologiczne, priorytety, harmonogram działań proekologicznych, oraz źródła finansowania niezbędne do osiągnięcia postawionych celów.

Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego, zwany dalej **Programem**, jest podstawą działań Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego w zakresie polityki ekologicznej i tworzenia innych programów branżowych oraz stanowi podstawę dla formułowania wytycznych do powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Działania te są ściśle powiązane z zadaniami realizowanymi dla osiągnięcia

określonych celów. Pod względem czasowym, Program spełnia wymogi ustawowe, tzn. zakłada realizację poszczególnych zadań w latach 2002 - 2006, niemniej jednak przyjęto przy konsultacji tego dokumentu kolejne przedziały czasowe: 2007 – 2010 r. – jako średniookresowy czas realizacji zadań i 2011 – 2015 r. – jako długookresowy czas realizacji zadań,

zgodnie z okresem obowiązywania „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015”.

2. Cele i zasady polityki ekologicznej Państwa

Jako cel główny wypływający z polityki ekologicznej Państwa **przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego**, co oznacza taki **model rozwoju województwa**, w którym zaspokajanie bieżących potrzeb społecznych oraz potrzeb przyszłych pokoleń będzie traktowane równoprawnie i łączyć będzie, w sposób harmonijny, troskę o zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego narodu z postępem cywilizacyjnym i ekonomicznym, będącym udziałem wszystkich grup społecznych.

Rząd realizując „Strategię zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r.” poprzez tworzenie i realizację „Polityki ekologicznej państwa” na lata 2002- 2006, „II Polityka ekologiczna państwa” oraz sporządzony do niej „Program wykonawczy” określił jednoznacznie cele i zasady realizacji polityki w zakresie ochrony środowiska, które zostały przyjęte jako wytyczne do Programu. Są to:

2.1. Cele o charakterze strategicznym

- a) prowadzenie polityk sektorowych dla dążenia do zrównoważonego gospodarowania i ochrony zasobów naturalnych (m.in. zasobów wodnych, wydobywanych surowców mineralnych, powierzchni ziemi i zasobów gleb, powietrza, przestrzeni, produktów rolniczych i leśnych),
- b) promowanie we wszystkich sektorach gospodarki proekologicznych wzorców produkcji (nowoczesne, zasobooszczędne i małoodpadowe technologie oraz proekologiczne systemy organizacji i zarządzania),
- c) prowadzenie polityk sektorowych dla poprawy jakości środowiska we wszystkich elementach (powietrze, wody, gleby, ekosystemy, gatunki i naturalne siedliska, klimat, krajobraz na wszystkich specyficznych obszarach województwa (obszary zdegradowane, tereny rolnicze, obszary o dużej różnorodności biologicznej, obszary leśne i bagienne, doliny rzeczne, strefa przymorska, strefy przygraniczne),
- d) ograniczenie presji konsumpcji na środowisko, poprzez kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji,
- e) zapewnienie dostępu społeczeństwa do informacji o środowisku, do udziału w podejmowaniu decyzji oraz do procedur sądowych w sprawach dotyczących środowiska,
- f) zapewnienie zgodności polityki ekologicznej z kierunkami i zakresem działań przyjętych w polityce ekologicznej UE,
- g) promowanie zrównoważonego rozwoju w kontaktach międzynarodowych, poprzez współpracę z sąsiadami w rozwiązywaniu problemów transgranicznych, zwłaszcza w zmniejszaniu wzajemnych przepływów zanieczyszczeń i budowie systemów zapobiegania i ostrzegania,
- h) wsparcie działań na rzecz zmniejszenia zagrożeń środowiskowych i powodziowych,
- i) realizacja zasad zrównoważonego rozwoju.

2.2. Cele o charakterze taktycznym

- a) doskonalenie struktur zarządzania środowiskiem na szczeblu administracji samorządu województwa,
- b) promowanie zasad i systemów zarządzania środowiskowego.

2.3. Zasady polityki ekologicznej Państwa

a) Zasada przezorności

Zasada ta przewiduje, że rozwiązania pojawiających się problemów powinny nastąpić wtedy, gdy pojawi się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne tego naukowe potwierdzenie. Pozwala to unikać zaniechań wynikających z czasochłonnych badań, braku środków lub zachowawczego działania osób bądź instytucji.

b) Zasada prewencji

Zasada ta zakłada przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska, które powinno być realizowane na etapie planowania i w oparciu o posiadaną wiedzę tj. wdrażania procedur ocen oddziaływania na środowisko oraz monitorowanie prowadzonych działań. Oznacza to, że przy podziale środków na ochronę środowiska preferencję będą uzyskiwały następujące działania (z uwzględnieniem poniższej hierarchii):

- I. zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń i innych uciążliwości - zmniejszenie presji na środowisko z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik (BAT),
- II. recykling tj. zamykanie obiegów materiałów i surowców, odzysk energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów,
- III. zintegrowane podejście do ograniczeń i likwidacji zanieczyszczeń,
- IV. wprowadzenie prośrodowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami (wg standardów ISO 14000 i EMAS).

c) Zasada subsydiarności

W polskiej polityce ekologicznej oznacza to, że kompetencje ochrony środowiska zostaną przekazane na szczebel regionalny – bliżej problemów, które winny być skutecznie i efektywnie rozwiązane. Oznacza również, że Unia Europejska podejmuje działania nie należące do jej kompetencji tylko wówczas, gdy cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte przez państwo członkowskie.

d) Zasada „zanieczyszczający płaci”

Oznacza to, że sprawca będzie w pełni obciążony odpowiedzialnością materialną za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń dla środowiska. Zasada ta dotyczy również uciążliwości powodowanych procesami konsumpcji, szczególnie gdy konsument ma wybór dóbr, które w mniejszym stopniu zanieczyszczają środowisko.

e) Zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej

Ma ona zastosowanie do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w ochronie środowiska, które zostaną poddane ocenie ekonomicznej w trakcie i po ich realizacji.

f) Zasada uspołecznienia i równego dostępu do środowiska

Oznacza, że polityka ekologiczna państwa będzie dążyła do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie realizacji rozwoju zrównoważonego. Ponadto ustala sprawiedliwy i powszechny dostęp do informacji o środowisku, jak również korzystania z jego dóbr przez organizacje międzyregionalne, grupy społeczne i jednostki ludzkie.

3. Podstawowe cele polityki ekologicznej województwa

Programy wojewódzkie, w tym program ochrony środowiska, zgodnie z art.11 ust.3 ustawy o samorządzie województwa, są realizacją strategii rozwoju województwa. Z tego powodu, obok polityki ekologicznej państwa, to zapisy strategii dotyczące ochrony środowiska winny stanowić wytyczne do stworzenia wojewódzkiego programu ochrony środowiska.

„Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015” stawia do rozwiązania następujące cele w zakresie ochrony środowiska:

Cele strategiczne	Cele pośrednie	Cele operacyjne	uwzględnienie w Programie
1	2	3	4
Podniesienie Jakości życia w regionie	Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów środowiska przyrodniczego	Ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz poprawa ich jakości	Cel 2
		Ochrona litosfery	Cel 3, Cel 6
		Poprawa jakości atmosfery	Cel 4
		Ochrona środowiska morskiego	Cel 2, Cel 6
		Zwiększenie rozmiarów naturalnej i zbudowanej retencji	Cel 2
		Zachowanie i skuteczna ochrona bioróżnorodności regionu oraz stworzenie kompleksowych systemów ochrony przyrody	Cel 7
		Utworzenie skutecznego systemu nadzoru i kontroli stanu środowiska	Cel 10
		Podnoszenie kwalifikacji kadr zarządzających środowiskiem i świadomości ekologicznej społeczeństwa	Cel 9

Poprawa konkurencyjności województwa zachodniopomorskiego	Aktywizacja obszarów wiejskich w kierunku ich wielofunkcyjnego rozwoju oraz wzrostu efektywności rolnictwa	Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich	Cel 9
Powszechna dostępność dóbr, usług i informacji	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	Opracowanie zintegrowanego programu oczyszczania ścieków, Osiągnięcie wysokiego stopnia ich oczyszczania	Cel 2
		Utworzenie sprawnego kompleksowego systemu zarządzania Gospodarką odpadami (komunalne, przemysłowe, niebezpieczne)	Cel 3
		Stworzenie przyjaznego dla środowiska systemu ochrony przeciwpowodziowej	Cel 2
	Kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego oraz dziedzictwa kulturowego	Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną	Cel 7
		Podniesienie świadomości przestrzeni i procedur prawnych w zakresie zagospodarowania przestrzennego	Cel 9

Z zapisów „Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego” i „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego” , jak również zasad polityki ekologicznej państwa sformułowano następujące cele, które będą osiągnięte przez realizację zadań wymienionych w rozdz. 6

Cele priorytetowe:

Cel 1 „Gorące punkty” - minimalizacja wpływu na środowisko oraz eliminacja ryzyka dla zdrowia ludzi w miejscach największego oddziaływania na środowisko w skali województwa, działania realizujące ten cel obejmują zarówno ochronę powietrza, powierzchni ziemi, zasobów wodnych i przewiduje się, iż realizacja tych priorytetowych w skali województwa działań, winna się rozpocząć i zakończyć w latach 2002 –2006, niemniej z uwagi na różnego rodzaju uzasadnione czynniki dopuszcza się inne wskazane w Programie okresy,

Cel 2 Gospodarka wodna -zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach oraz ochrona przed powodzią,

Cel 3 Gospodarka odpadami -zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich wykorzystania i unieszkodliwiania.

Równolegle, w zależności od posiadanych środków finansowych, należy skupić się na celach:

Cel 4 Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne) - zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową, zminimalizowanie uciążliwego hałasu i ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym,

Cel 5 Racjonalizacja użytkowania surowców – racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych,

Cel 6 Ochrona powierzchni ziemi i ochrona wybrzeża – ochrona przed degradacją, rekultywacja terenów zdegradowanych oraz ochrona wybrzeża Morza Bałtyckiego i Zalewu Szczecińskiego,

Cel 7 Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych – zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych ,

Cel 8 Przeciwdziałanie poważnym awariom - ochrona przed poważnymi awariami oraz sprostanie nowym wyzwaniom, czyli zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego,

Cel 9 Zwiększenie świadomości społecznej – edukacja ekologiczna,

Cel 10 Monitoring środowiska – zbudowanie systemu monitoringu i oceny środowiska, dostosowanego do wymagań i standardów Unii Europejskiej (UE).

Znaczna część przedsięwzięć realizowana w ramach działań priorytetowych wpisuje się w zagadnienia realizowane w drugiej kolejności (Cele 4 -10). Wynika to z faktu, że poszczególne elementy środowiska i uciążliwości środowiskowe są ze sobą ściśle powiązane i poprawa jakości jednego z nich zwykle skutkuje poprawą innych.

Niezależnie od wyżej wymienionych celów Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska wspiera działania, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec UE w zakresie harmonizacji i implementacji jej prawa. Dodatkowo Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Szczecinie za priorytetowe uznał zadania zmierzające do

poprawy czystości wód oraz gospodarki odpadami, co wynika z największych potrzeb w tym

zakresie, a także konieczności zapewnienia ludności wysokiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Priorytetowo traktowane będą przedsięwzięcia, na które inwestorzy uzyskają wsparcie Unii Europejskiej, zasada ta przyświeca również przy tworzeniu listy zadań w niniejszym programie.

4. Krajowe a wojewódzkie limity racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska

W „II Polityce ekologicznej państwa”, przyjętej przez Sejm RP w sierpniu 2001 r., zostały wyznaczone limity krajowe związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska. Wszystkie dotyczą **osiągnięcia celu na poziomie roku 2010**.

Ponadto czasokres realizacji osiągnięcia określonych celów w zakresie ochrony środowiska wynika z przebiegu negocjacji akcesyjnej o członkostwo w Unii Europejskiej w obszarze „środowisko”. Jest to stan negocjacji na dzień 26.10.2001 r. – tymczasowe zamknięte negocjacje.

4.1. Limity krajowe i województwa zachodniopomorskiego

4.1.1. Zasoby wodne

Krajowy limit został ustalony w zakresie zmniejszenia wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle).

Limit wojewódzki szacuje się na wielkość 20% w zakresie zmniejszenia wodochłonności w produkcji. Jest to podyktowane średnio oszczędnymi technologiami stosowanymi w produkcji i nie przewiduje się w najbliższym czasie, czyli do 2010 r. nagłego zmniejszenia zużycia produkcji

4.1.2. Materiałochłonność

Na poziomie krajowym przyjmuje się zmniejszenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do roku 1990, w taki sposób, aby uzyskać średnie wskaźniki państw OECD (w przeliczeniu na PKB).

W województwie wskaźnik ten zakłada się na poziomie 30%. Jest to związane z restrukturyzacją parku maszynowego i zmianami w asortymentach produkcji, które to czynniki systematycznie się zmieniają na korzyść środowiska.

4.1.3. Energia

Założenia polityki energetycznej państwa przewidują ograniczenie zużycia energii o 25% w stosunku do roku 2000 (w przeliczeniu na jednostkę produkcyjną lub PKB).

Na poziomie regionalnym również zakłada się zmniejszenie energochłonności produkcji o 25%. Jest to podyktowane wprowadzeniem nowych rozwiązań technologicznych o znacznie mniejszym zużyciu energii. Przedsiębiorstwa energetyczne zobowiązane są do zwiększenia udziału ilości energii elektrycznej wytworzonej w źródłach niekonwencjonalnych i

odnawialnych do 7,5% w 2010 r. w wykonanej całkowitej rocznej sprzedaży energii elektrycznej (Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15.12.2000 r.). W założeniach do „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego” przedstawiono uwarunkowania prowadzenia polityki w zakresie niekonwencjonalnych źródeł energii, z których to wynika, iż na obszarze województwa zachodniopomorskiego można ten „wskaźnik udziału” osiągnąć w szybkim tempie, a nawet go znacznie przekroczyć.

4.1.4. Odpady przemysłowe

Na poziomie krajowym przyjmuje się dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem w 1990 r.

Uwzględniając dotychczasowe tendencje, w województwie zakłada się zwiększenie wykorzystania odpadów przemysłowych do celów gospodarczych do 90% (bez uwzględnienia fosfogipsów)

4.1.5. Surowce wtórne

Na poziomie krajowym zakłada się odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła oraz odpadów komunalnych.

W województwie wskaźnik ten powinien wynosić ponad 60%, przy założeniu objęcia selektywną zbiórką 80% gospodarstw domowych.

4.1.6. Ładunki zanieczyszczeń do wód

a) Na poziomie krajowym w 2010 roku zakłada się pełną (100%) likwidację zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,

W regionie wskaźnik ten może wynieść około 93% ze względu na duże zaniedbania w tych inwestycjach, a w szczególności konieczność objęcia modernizacją istniejące oczyszczalnie niespełniające wymogów Unii Europejskiej, zakłada się iż proces modernizacji zakończy się w 2010.

b) Na poziomie krajowym przyjmuje się zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych w stosunku do roku 1990 z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (miasta i wsie) o 30% oraz ze spływów powierzchniowych o 30%.

Na poziomie wojewódzkim utrzymuje się wskaźnik krajowy w stosunku do ścieków przemysłowych i spływów powierzchniowych (w wyniku upowszechniania stosowania Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej), w stosunku do gospodarki komunalnej zakłada zmniejszenie ładunku o 80%, w tym minimum 75% redukcji ładunku azotu ogólnego i fosforu ogólnego w ściekach dopływających do oczyszczalni ścieków komunalnych.

4.1.7. Emisja substancji do powietrza

Na poziomie krajowym przyjmuje się ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 50%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu z roku 1990.

Na poziomie wojewódzkim przyjmuje się wskaźniki krajowe, za wyjątkiem dwutlenku siarki – 30% i tlenku azotu 20%. Jest to podyktowane rozproszonymi źródłami emisji i starymi technologiami w zakładach przemysłowych. Poziom zanieczyszczeń powietrza ze źródeł komunikacyjnych będzie również mała przy założeniu

udrożnienia sieci komunikacyjnej oraz wsparcia działań na rzecz rozwoju transportu publicznego.

4.1.8. Paliwa

Poziom krajowy zakłada do końca 2005 r. wycofanie z użytkowania etyliny i przejście na benzyny bezołowiowe.

Poziom regionalny przyjmuje to założenie w całości i jednocześnie zakłada się wprowadzenie ograniczenia użytkowania etyliny bezołowiowej kosztem produkcji i zastosowania biopaliw. Zakłada się również odchodzenie od uciążliwych instalacji na paliwa stałe na rzecz „czystszych” technologii.

4.2. Zastosowanie okresów przejściowych w obszarze „środowisko”

Polska w wyniku negocjacji o członkostwo w Unii Europejskiej zamknęła tymczasowo obszar negocjacyjny „środowisko” i zobowiązała się do egzekwowania przepisów unijnych z momentem wejścia w struktury UE. Z uwagi na niemożliwość dostosowania we wszystkich dziedzinach regulowanych przez prawo UE, wynikającą głównie ze zbyt dużych kosztów, Polska wystąpiła o możliwość zastosowania następujących okresów przejściowych:

a) W zakresie jakości powietrza

Dyrektywa 99/32/WE w sprawie redukcji zawartości siarki w paliwach płynnych 4 letni okres przejściowy (do 31.12.2006) w zakresie art.3 paragraf 1. dotyczącego maksymalnej zawartości siarki w ciężkich olejach opałowych

Dyrektywa 94/63/WE w sprawie kontrolowania emisji lotnych związków organicznych powstałych wskutek z magazynowania benzyn, i jej dystrybucji z terminali do stacji obsługi

- w odniesieniu do artykułu 3 zawierającego wymagania dotyczące istniejących instalacji do magazynowania benzyn, niezależnie od przepustowości rocznej bazy magazynowej - 3-letni (do 31.12.2005 r.);
- w odniesieniu do artykułu 4 punkt 2b zawierającego wymagania dotyczące instalacji do załadunku i rozładunku cystern na istniejących terminalach o rocznej przepustowości powyżej 150 000 ton benzyn - 2-letni (do 31.12.2004 r.);
- w odniesieniu do pozostałych przepisów artykułu 4 zawierającego wymagania dotyczące instalacji do załadunku i rozładunku cystern na istniejących terminalach - 3-letni (do 31.12.2005 r.);
- w odniesieniu do artykułu 5 zawierającego wymagania dotyczące istniejących cystern do przewozu benzyn - 3-letni (do 31.12.2005 r.);
- w odniesieniu do artykułu 6 zawierającego wymagania dotyczące instalacji do załadowywania zbiorników istniejących stacji paliw - 3-letni (do 31.12.2005 r.).

b) W zakresie gospodarki odpadami

Dyrektywa 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych

5-letni okres przejściowy (trwający do 31.12. 2007 r.) w odniesieniu do artykułu 6 Dyrektywy, dotyczącego odzysku materiałów z odpadów opakowaniowych na poziomie co najmniej 50% i co najwyżej 65% masy oraz poziomu recyklingu całości materiałów opakowaniowych zawartych w odpadach opakowaniowych na poziomie co najmniej 25% i co najwyżej 45% masy i co najmniej 15% masy każdego materiału, zgodnie ze stanowiskiem zawartym w odpowiedzi na Stanowisko Wspólne Unii Europejskiej z grudnia 1999 r.

Dyrektywa 99/31/WE w sprawie składowisk odpadów

3-letni okres przejściowy (do 01. 07. 2012) w zakresie artykułu 14 który odnosi się do poprawy standardów technologicznych, jakie powinny spełniać składowiska.

Rozporządzenie 259/93/EWG w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie do Wspólnoty Europejskiej oraz poza jej obszar

5-letni okres przejściowy (do 31.12.2007 r.) z założeniem możliwości przedłużenia do 2012 r. w odniesieniu do odpadów

tworzyw sztucznych oraz grupy odpadów z „listy żółtej” (zgodnie z procedurą artykułu 18 dyrektywy 75/442/EWG zmienionej Dyrektywą 91/156/EWG)

c) W zakresie jakości wód

Dyrektywa 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych

- w odniesieniu do artykułu 3 (systemy kanalizacji zbiorczej):
- 6 lat (do 31.12.2008) dla aglomeracji powyżej 10 000 równoważnej liczby – mieszkańców (RLM),
- 10 lat (do 31.12.2015) dla aglomeracji o RLM od 2 000 do 10 000,
- w odniesieniu do artykułu 4 i 5 (oczyszczalnie ścieków):

1. dla zrzutów z aglomeracji o RLM od 2 000 do 10 000 (art. 4.1. i art. 4.3.):

- 10 lat (do 31.12.2015) .

2. dla zrzutów z aglomeracji o RLM ponad 10 000:

- dla aglomeracji od 10 000 do 15 000 RLM - 10 lat (do 31.12.2015) - art. 4.1. i art. 4.3.,
- dla aglomeracji od 15 000 do 100 000 RLM - 13 lat (do 31.12.2015) - art. 5.2., art. 5.3. i art. 5.4.,
- dla aglomeracji ponad 100 000 RLM - 8 lat (do 31.12.2010) - art. 5.2., art. 5.3. i art. 5.4.,
- w odniesieniu do artykułu 7:
- 10 lat (do 31.12.2015) dla zrzutów ścieków do wód słodkich i ujść rzek z aglomeracji poniżej 2 000 RLM,
- 10 lat (do 31.12.2015) dla zrzutów ścieków do wód przybrzeżnych z aglomeracji poniżej 10 000 RLM,

- w odniesieniu do artykułu 13 (oczyszczalnie ścieków w zakładach sektorów przemysłu rolno-spożywczego):
- 6 lat (do 31.12.2006) dla wszystkich zrzutów ścieków do wód z zakładów reprezentujących równoważną liczbę mieszkańców powyżej 4 000.

Dyrektywa 76/464/EWG w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje odprowadzane do środowiska wodnego

5-letni okres przejściowy (termin do 31.12.2007 r.)

d) W zakresie zanieczyszczeń przemysłowych

Dyrektywa 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń,

3-letni okres przejściowy dla 157 instalacji istniejących dla których pozwolenia zintegrowane wydaje wojewoda i wymagających poważnych lub całkowitych zmian technologicznych oraz 235 instalacji istniejących dla których pozwolenia zintegrowane wydaje starosta. Ponieważ dla tej kategorii zakładów dyrektywa wchodzi w życie w końcu 2007 roku, okres przejściowy dla Polski trwa do 31 grudnia 2010.

e) W zakresie ochrony przed promieniowaniem jonizującym

Dyrektywa 97/43/Euroatom w sprawie ochrony przed promieniowaniem jonizującym pochodzącym ze źródeł medycznych.

4-letni okres przejściowy (trwający do 31.12.2006) w zakresie artykułu 8 Dyrektywy (dot. stanu technicznego sprzętu medycznego).

5. Stan środowiska

Województwo zachodniopomorskie to obszar o ogromnym bogactwie przyrody nieożywionej, flory i fauny.

Stan środowiska w województwie, podobnie jak w całej Polsce, ulega systematycznej poprawie. Jest to efekt zarówno rozwiązań prawnych i ekonomicznych stymulujących zachowania proekologiczne, jak i inwestycyjnych, dotyczących bezpośrednio naszego województwa. Należy podkreślić także istotny wpływ zmian w gospodarce, w tym likwidację wielu starych pod względem technologicznym zakładów przemysłowych oraz obniżenie wydajności sektora rolniczego.

Nowe przepisy prawne, wprowadzające wymagania dyrektyw Unii Europejskiej ustanawiają nowe standardy jakości dla poszczególnych elementów środowiska. Aby wypełnić te wymagania konieczne jest dalsze zmniejszenie ładunków odprowadzanych

zanieczyszczeń, konsekwentne wdrażanie i przestrzeganie nowych wymogów ekologicznych co doprowadzi do dalszej poprawy stanu środowiska i w efekcie do poprawy jakości życia społeczeństwa.

W świetle nowych przepisów prawnych zmiany muszą ulec wszystkie dotychczasowe systemy stanu oceny środowiska.

5.1. Powietrze

Przemysł, w tym zwłaszcza energetyka, stanowi ciągle jeszcze największe źródło zanieczyszczeń powietrza na obszarze województwa zachodniopomorskiego. Dominującą rolę w emisji do atmosfery zanieczyszczeń pyłowych i gazowych mają 3 powiaty: gryfiński, policki oraz miasto Szczecin. Z tego obszaru pochodzi 88% emisji całkowitej zanieczyszczeń gazowych (SO_2 , NO_2 i CO) oraz 58,8% zanieczyszczeń pyłowych. Wiąże się to z faktem, iż znajdują się tam główne, punktowe źródła emisji: Zespół Elektrowni „Dolna Odra” (elektrownia „Dolna Odra” i elektrociepłownie: „Pomorzany” i „Szczecin”), a w powiecie polickim – Zakłady Chemiczne „Police”. Te trzy powiaty należy więc umieścić na liście priorytetowej w ochronie powietrza przed emisjami.

Wzmocnienie w latach 90-tych egzekucji wymogów prawnych, konsekwentna realizacja zasady zanieczyszczający płaci oraz urealnienie kosztów korzystania ze środowiska, powoduje systematyczne ograniczanie przemysłowych oddziaływań na środowisko. W tym kontekście, coraz większego znaczenia nabierają zanieczyszczenia powietrza pochodzące od sektora komunalnego, tzw. niska emisja z lokalnych kotłowni, zakładów usługowych i indywidualnych gospodarstw. Znaczne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z obszaru województwa w

ostatnich latach dotyczy przede wszystkim dwutlenku siarki. Wiąże się to głównie z realizacją inwestycji odsiarczania spalin w znajdującej się w powiecie gryfińskim Elektrowni „Dolna Odra”. Innymi czynnikami, które spowodowały zmniejszenie emisji zanieczyszczeń energetycznych do atmosfery, są: lepszy węgiel, ograniczenie produkcji oraz przestrzeganie reżimu technologicznego. W porównaniu do roku 1998, w 2000 r. emisje dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłów uległy zmniejszeniu o 31% dla SO_2 , 12,4% dla NO_2 i około 5% dla pyłów.

Efekty tych działań przekładają się na wysokość mierzonych w powietrzu, w punktach pomiarowych województwa, stężeń zanieczyszczeń pochodzenia energetycznego

w wieloleciu 1997-2001 obserwuje się spadkową tendencję stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego ogółem w powietrzu, wyniki pomiarów stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego ogółem, za rok 2001, nie wykazują przekroczeń dopuszczalnych wartości, określonych w rozporządzenie Ministra OŚZN i L z dnia 28 kwietnia 1998 r., przekroczeń dopuszczalnych wartości określonych w w/w rozporządzeniu nie wykazują również wyniki pomiarów stężeń pyłu zawieszonego PM10, wykonywane w Szczecinie, ul. Łukasza;

Gwałtowny rozwój transportu samochodowego w ostatnich latach, przy braku odpowiedniej infrastruktury drogowej (długość i przepustowość dróg) sprawił, że coraz powszechniej ten sektor postrzegany jest jako istotna uciążliwość, zarówno dla ludzi jak i środowiska. Niedostateczny rozwój sieci dróg i autostrad, przy stale rosnącej liczbie pojazdów powoduje zatory i korki uliczne, już nie tylko w miastach ale i na trasach dojazdowych. W miejscach, gdzie często tworzą się korki uliczne, a warunki topograficzne ulic uniemożliwiają szybkie rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń emitowanych z pojazdów, np. przy wysokiej, zwartej zabudowie, często dochodzi do przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń. Potwierdzają to wyniki pomiarów prowadzonych do roku 2000 w Szczecinie w rejonie Bramy Portowej i innych punktach miasta.

Na jakość powietrza na obszarze województwa zachodniopomorskiego, szczególnie jego zachodniej części, mają wpływ zanieczyszczenia transgraniczne. Przy przeważających na tym terenie zachodnich i południowo-zachodnich wiatrach, napływają na ten teren zanieczyszczenia z przygranicznych obszarów Niemiec.

Zanieczyszczeniem wtórnym, powstającym w troposferze w wyniku reakcji fotochemicznych jest ozon. Wyniki pomiarów tego zanieczyszczenia, prowadzone są w jedynym punkcie województwa – w Szczecinie, ul. Łukasza. Wyniki tych pomiarów wykazują, iż w okresie od kwietnia do sierpnia, przekraczane są dopuszczalne wartości stężeń ozonu.

Do realizacji zapisów, funkcjonującego od 1 stycznia 2002 r. w Polsce, nowego prawa ekologicznego - ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. „Prawo ochrony środowiska” (Dz.U. 2001 Nr 62 poz. 627), w części dotyczącej ochrony powietrza (Dział II ustawy), niezbędne jest uruchomienie zmodernizowanego systemu bieżącej oceny jakości powietrza w województwie, opartego na: pomiarach automatycznych i manualnych, metodach wskaźnikowych (pomiaru pasywne) oraz obliczeniach rozprzestrzeniania przeprowadzanych dla potrzeb ocen bieżących. Program monitoringu jakości powietrza dla województwa zachodniopomorskiego, zgodny z nowym prawem, jest już opracowany przez WIOŚ. System ten niestety jeszcze nie funkcjonuje, głównie z powodów ograniczeń finansowych. Tylko tak realizowany system oceny jakości powietrza dla wszystkich, ujętych w nowym prawie zanieczyszczeń, umożliwi przeprowadzenie właściwej oceny, będącej podstawą do klasyfikacji stref pod kątem tworzenia programów naprawczych powietrza w poszczególnych strefach województwa, jak też do kontroli wykonywania tych programów.

5.2. Wody

Na terenie województwa zachodniopomorskiego znajdują się znaczne zasoby wód powierzchniowych: ujściowy odcinek Odry z dopływami – Myśłą, Rurzycą, Tywą i Płonią; Ina, górny odcinek Drawy; rzeki Przymorza – Świna, Dziwna, Rega, Parsęta, Grabowa, Wieprza i szereg mniejszych rzek i strumieni. Rzeki, jeziora i Zalew Szczeciński zajmują ok. 6% powierzchni obszaru województwa. W granicach województwa zachodniopomorskiego znajduje się około 1650 jezior o powierzchni większej od 1 ha.

Na jakość wód powierzchniowych ma wpływ wiele czynników. Do najważniejszych z nich należą uwarunkowania naturalne, takie jak warunki klimatyczne i hydrologiczne, czy zdolność samooczyszczania oraz presje antropogeniczne.

Według danych GUS z terenu województwa zachodniopomorskiego w 2000 roku odprowadzono do wód powierzchniowych 136,8 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych wymagających oczyszczania (z czego 80% kierowane jest do oczyszczania) oraz 1491,6 hm³ wód pochodniczych (umownie czystych).

Województwo zachodniopomorskie znajduje się na 14. miejscu w Polsce pod względem udziału oczyszczanych ścieków w stosunku do ogółu ścieków wymagających oczyszczania. Wyróżnia się pozytywnie pod względem udziału ścieków oczyszczonych chemicznie i biologicznie; znajduje się na 5. miejscu w Polsce.

Odprowadzanie ścieków komunalnych na terenie województwa zachodniopomorskiego (podobnie jak w całej Polsce) systematycznie maleje i wynosi obecnie 84,6 hm³/rok.

Największym źródłem ścieków komunalnych jest miasto Szczecin, z którego odprowadza się kanalizacją miejską ok. 100 000 m³/d ścieków nie oczyszczonych lub oczyszczonych tylko mechanicznie. Według danych kontrolnych WIOŚ roczne ładunki odpływające do wód powierzchniowych zlewni Bałtyku z terenu województwa zachodniopomorskiego (ze 126 punktowych zrzutów ścieków w ilości powyżej 100 m³/d) wynoszą:

- 11 452 Mg materii organicznej (BZT₅),
- 3 713 Mg azotu ogólnego,
- 1 124 Mg fosforu ogólnego.

Istotną część zanieczyszczeń doprowadzanych do wód powierzchniowych stanowią **obszarowe źródła zanieczyszczeń**: rolnictwo, hodowla zwierząt i gospodarstwa nie podłączone do kanalizacji.

Rzeki

Najistotniejszymi zagrożeniami, które mogą ograniczyć możliwość wykorzystania zasobów wodnych rzek województwa zachodniopomorskiego według dyrektyw Unii Europejskiej oraz ustawy Prawo Wodne, są:

- zły stan sanitarny wód,
- wysokie stężenia zanieczyszczeń biogenych i organicznych,
- zachodzące procesy eutrofizacji.

Zanieczyszczenia bakteriologiczne

Źródłem zanieczyszczeń bakteriologicznych są zrzuty ścieków z oczyszczalni komunalnych oraz wody opadowe z terenów zabudowanych i ścieki „surowe” odprowadzane z gospodarstw nie podłączonych do kanalizacji.

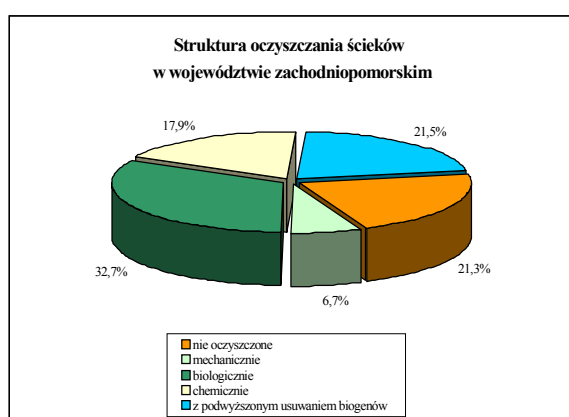

Większość rzek województwa zachodniopomorskiego prowadzi wody nadmiernie zanieczyszczone bakteriami coli typu fekalnego, co powoduje dyskwalifikację tych wód zarówno dla celów wodociągowych, jak i rekreacyjnych.

Zanieczyszczenia związkami biogennymi

Głównymi źródłami związków biogenych w wodach rzek województwa

zachodniopomorskiego są: zanieczyszczenia obszarowe związane z rolniczym charakterem zlewni, dopływy biogenów ze źródeł rozproszonych (szczególnie indywidualnych gospodarstw domowych), dopływy ścieków z oczyszczalni nie posiadających możliwości usuwania związków biogenych. W ostatnich latach obserwuje się tendencję spadkową tych zanieczyszczeń w rzekach województwa.

Zanieczyszczenia organiczne

Źródłem zanieczyszczeń organicznych w wodach są głównie ścieki odpływające z oczyszczalni komunalnych i przemysłowych, wody opadowe z obszarów zabudowanych

(nieoczyszczane) oraz zanieczyszczenia ze źródeł rozproszonych, a szczególnie ścieki „surowe” z gospodarstw nie podłączonych do kanalizacji.

Eutrofizacja

Procesy eutrofizacji są wynikiem nadmiernej, utrzymującej się przez dłuższy czas, zawartości związków biogenych w wodach. Parametrem informującym o procesie eutrofizacji jest stężenie chlorofilu „a”. Wyniki badań wykazały, że w wodach rzek występują masowe „zakwity” glonów i wówczas koncentracje chlorofilu wzrastają nawet do 100 µg/l.

Jeziora

Głównym czynnikiem obniżającym jakość jezior jest zasobność w związki fosforu i azotu, będące przyczyną eutrofizacji. Zawartość fosforu i azotu w wodach jezior może być spowodowana czynnikami naturalnymi lub antropogennymi. Skutkiem nadmiernej eutrofizacji jest ograniczenie możliwości wykorzystania jezior do celów rekreacyjnych, rybackich a także jako rezerw wody pitnej.

Przeprowadzone w latach 1990-2001 badania monitoringowe wykazały wyraźne zróżnicowanie jezior pod względem stanu eutroficznego. Najmniej zeutrofizowane okazały się jeziora położone w południowo wschodnich rejonach województwa. Wśród nich 4 zbiorniki zakwalifikowano do bardzo czystych (I klasy czystości)¹⁾. Jeziora te charakteryzuje niska produkcja pierwotna i dobra przezroczystość wód; również zasobność w związki mineralne jak i organiczne jest stosunkowo niska. Pozostałe jeziora zaliczono w zależności od stopnia zeutrofizowania do II i III klasy czystości.

Osobną grupę stanowią jeziora o wyraźnie pogorszonej jakości wody, które nie spełniają warunków III klasy czystości. Intensywne zakwity fitoplanktonu trwają od wczesnej wiosny do późnej jesieni. Wśród 147 przebadanych jezior województwa zachodniopomorskiego 18 zakwalifikowano do tej grupy. Są to potencjalnie zbiorniki, które powinny zostać objęte natychmiast programami mających na celu

przywrócenie dobrego stanu ekologicznego. Najważniejszym zadaniem jest odcięcie ścieków odprowadzanych do jezior ze źródeł punktowych i rozproszonych, co wymaga przede wszystkim inwestycji w gospodarce ściekowej.

Zalew Szczeciński i Zatoka Pomorska

Jakość przybrzeżnych wód Zatoki Pomorskiej kształtuje się pod wpływem zeutrofizowanych wód Zalewu Szczecińskiego, natomiast jakość wód Zalewu znajduje się pod silnym wpływem zanieczyszczeń wnoszonych przez Odrę.

Napływ słonych wód z Zatoki Pomorskiej powoduje wzrost zasolenia wód Zalewu Szczecińskiego, rozcieńczając jednocześnie zanieczyszczenia wnoszone przez Odrę.

Chociaż od kilku lat obserwuje się spadki stężeń związków azotu i fosforu to skutki wieloletniego użyźniania wód Zalewu są jednak bardzo wyraźne. O wysokim poziomie eutrofizacji świadczą utrzymujące się intensywne zakwity glonów co powoduje niekorzystne zmiany szeregu wskaźników hydrochemicznych jakości wód wywołując nawet efekty toksyczności dla żyjących tam ryb.

Nie bez znaczenia jest również dopływ ścieków bytowych z miejscowości położonych na jego obrzeżu oraz spływy zanieczyszczeń obszarowych. Na stan wód wpływa również depozyt zanieczyszczeń znajdujących się w osadach dennych.

W ostatnich latach obserwuje się wyraźną tendencję obniżania się trofii Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej, którą należałoby utrzymać. W tym celu niezbędne są dalsze inwestycje związane z uporządkowaniem gospodarki ściekowej na omawianym obszarze oraz w zlewni Odry.

Utrzymania ruchu statków ze Świnoujścia do portu szczecińskiego wymaga stałych prac pogłębiających w rynn timeru wodnego. Miejsca składowania refulatów powinny być objęte inwentaryzacją, a zdeponowane tam osady badaniom jakościowym. Celowe byłoby również podjęcie systematycznych badań osadów dennych Zalewu Szczecińskiego.

Wody podziemne

Wody podziemne stanowią na terenie województwa zachodniopomorskiego podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę pitną. Wyniki badań monitoringowych wykazują poprawę jakości wód wgłębnych. Jakość wód gruntowych jest zdecydowanie gorsza. Powodem jest ich zanieczyszczenie związkami azotu, głównie azotanami i azotynami. Na zanieczyszczenia typowo antropogenne nakładały się wysokie stężenia chlorków, spowodowane ingresją wód morskich.

Przypuszcza się, że wody podziemne poziomów użytkowych w niedalekiej przyszłości zostaną w większym niż obecnie stopniu zanieczyszczone substancjami antropogennymi. Wobec powyższej prognozy stworzenie regionalnego monitoringu tych wód na terenie województwa należy uznać za jeden z priorytetów w ochronie środowiska.

Dostosowanie parametrów jakości wody pitnej do obowiązujących norm unijnych wymagać będzie przeprowadzenia zmian w procesie uzdatniania wody wodociągowej. Według raportu Inspekcji Sanitarnej, wprowadzona w 2000 roku zmiana wskaźników jakości wody przeznaczonej do picia pod kątem dostosowania do wymogów Unii Europejskiej,

spowodowała wzrost liczby wodociągów produkujących wodę nie odpowiadającą wymaganiom sanitarnym.

5.3. Gleby

Zanieczyszczenia metalami ciężkimi gleb użytkowanych rolniczo w województwie odpowiada przeciętnemu zanieczyszczeniu metalami gleb w Polsce. Nie stwierdzono większych połaci które pod względem zanieczyszczeń metalami ciężkimi kwalifikują się do wyłączenia z produkcji. Większość użytków rolnych województwa to gleby nie zanieczyszczone, o naturalnych zawartościach metali ciężkich, nadających się pod wszystkie uprawy ogrodnicze i rolnicze.

W strefach podmiejskich, zwłaszcza Szczecina i Koszalina, ma miejsce wieloletni, dynamiczny rozwój budownictwa mieszkaniowego i towarzyszącej mu infrastruktury. Ta żywiołowa antropopresja w kierunku urbanizowania terenów rolnych odbywa się w dużym stopniu kosztem gleb wysokiej jakości, które objęte są ustawowo specjalnym trybem ochrony przed przeznaczeniem na cele nierolnicze, a zwłaszcza zabudową.

5.4. Lasy

Ocena stanu zdrowotnego lasów województwa zachodniopomorskiego dokonana ma podstawie monitoringu stałych powierzchni obserwacyjnych jest korzystna na tle kraju ale nie jednorodna dla całego obszaru. Podkreśla się wyższą kondycję zdrowotną drzewostanów we wschodniej części województwa.

W zachodniej części województwa głównym czynnikiem decydującym o stanie lasów są zanieczyszczenia przemysłowe. Wieloletnia ekspozycja lasów na zanieczyszczenia energetyczne emitowane do atmosfery przez Elektrownie „Dolna Odra” i Zakłady Chemiczne „Police” spowodowała uszkodzenia drzewostanów sosnowych, najmniej odpornych na

zakłócenia w ekosystemach leśnych, dominujących na obszarze szkodliwego oddziaływania tych zakładów. Powierzchnia lasów uszkodzonych zanieczyszczeniami przemysłowymi

(nadleśnictwa Gryfino, Goleniów, Trzebież) wynosi łącznie 13,7 tys. ha, tj. 1,7 % powierzchni leśnej województwa. Na obszarach uszkodzeń drzewostanów leśnych niezbędna jest przebudowa gatunkowa głównie w kierunku wprowadzenia gatunków odpornych na zanieczyszczenia przemysłowe.

5.5. Klimat akustyczny

Hałas jest jednym z najbardziej uciążliwych czynników determinujących jakość środowiska, a zwłaszcza poczucie tzw. komfortu środowiskowego. Decydujący wpływ na

stan klimatu akustycznego środowiska ma przede wszystkim motoryzacja a także działalność przemysłowa. Hałas przemysłowy, podobnie jak motoryzacyjny wykazuje tendencję wzrostową. Rośnie udział procentowy zakładów wykazujących ponadnormatywną emisję hałasu do środowiska, przekraczając wartości dopuszczalne o więcej niż 10 dB(A). Prowadzone w województwie badania

monitoringowe hałasu w środowisku wykazują przekroczenia dopuszczalnych norm we wszystkich punktach pomiarowych (m.in. na głównych ulicach Szczecina i Koszalina oraz trasach wylotowych z miast).

5.6. Pola elektromagnetyczne

Źródłami emisji pól elektromagnetycznych o szkodliwym dla otoczenia zwłaszcza ludzi, promieniowaniu niejonizującym są m.in. napowietrzne linie elektromagnetyczne o napięciu znamionowym 110 kV lub wyższym.

Wzdłuż tras przebiegu takich linii niezbędne jest zachowanie stref ochronnych o szerokości co najmniej: 33,0 m dla linii 400 kV; 26,0 m dla linii 220 kV; 14,5 m dla linii 110 kV. W strefach tych wyklucza się zabudowę mieszkaniową, a korzystanie z zasobów środowiska i sposób zagospodarowania obszaru jest ograniczony.

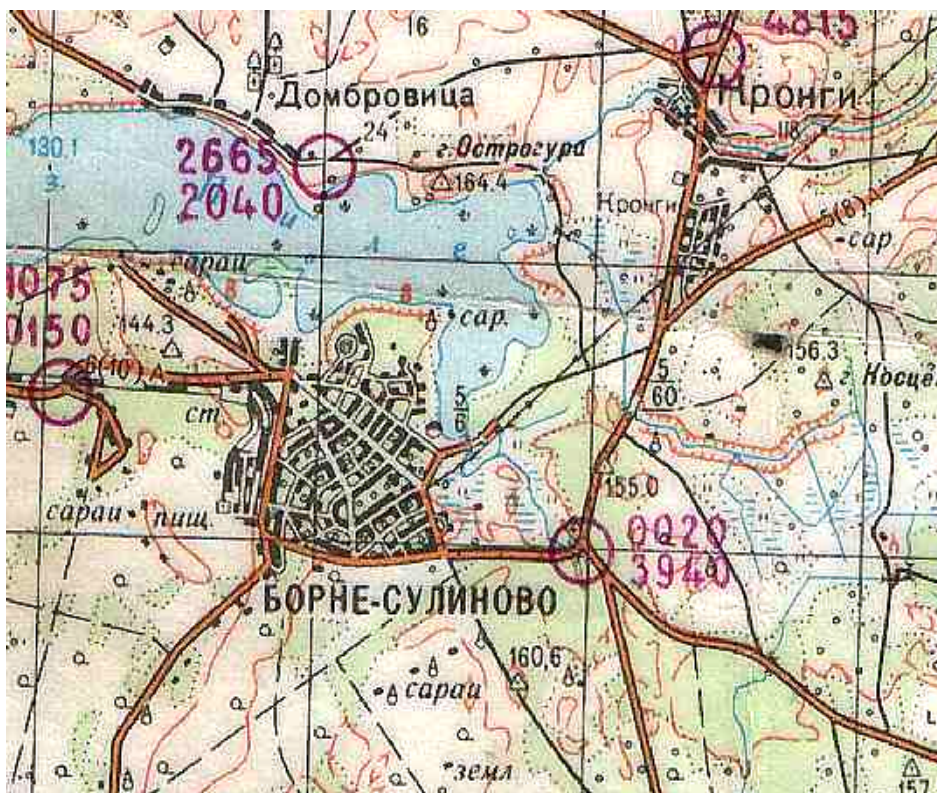
5.7. Szkody w środowisku spowodowane przez stacjonujące w województwie byłe Jednostki Armii Radzieckiej (JAR)

Wszystkie tereny na których zlokalizowano bazy paliw JAR zostały zdegradowane w stopniu uniemożliwiającym ich wykorzystanie na cele innych funkcji, bez wykonania prac zabezpieczających i rekultywujących w celu wyeliminowania zagrożeń dla środowiska oraz

życia lub zdrowia ludzi. Dotyczy to miejscowości: Bagicz, Borne Sulinowo, Szczecinek, Chojna, Kluczewo (m. Stargard), Świnoujście.

Generalnie zanieczyszczeniu lub zniszczeniu uległy: środowisko gruntowo – wodne produktami ropopochodnymi lub szkodliwymi i toksycznymi substancjami chemicznymi, wody podziemne I warstwy wodonośnej, warstwa glebowo – roślinna, lasy, zbiorniki wód powierzchniowych.

Prace rekultywacyjne prowadzone na obszarach zdegradowanych nie zawsze w pełni likwidują występujące zanieczyszczenia, co stanowi duże ograniczenie w zagospodarowaniu terenów na inne cele.

6. Cele i zadania do realizacji w ramach programu ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego

6.1. Cel 1. „Gorące punkty”

Tabela 1

Lp	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
1.	Zakłady Chemiczne Police Działania ochronne i rekultywacyjne	- zmniejszenie emisji pyłów i gazów - kontynuacja działań na rzecz zmniejszenia ilości wytwarzanych fosfogipsów - zwiększenia zagospodarowania siarczanu żelazawego - rekultywacja składowiska fosfogipsów - zmniejszenie zużycia wody	Zakłady Chemiczne Police	ciągły	NFOŚ i GW WFOŚ i GW Środki własne	B
2.	ZE Dolna Odra S.A. Działania ochronne i rekultywacyjne	- zmniejszenie emisji pyłów i gazów - zwiększenie zagospodarowanie bieżącego odpadów przemysłowych - rekultywacja istniejących składowisk - zamiana nośnika grzewczego z węgla na gaz po roku 2006	ZE Dolna Odra	ciągły	Fundusze pomocowe UE NFOŚ i GW WFOŚ i GW Środki własne	B
3.	Dawne bazy stacjonowania wojsk radzieckich : - Kluczewo - Świnoujście - Chojna - Bagicz Działania rekultywacyjne	- rekultywacja (kontynuacja) powierzchni ziemi i wód gruntowych w Kluczewie - rozpoznanie stopnia zagrożenia i rekultywacja na terenach pozostałych baz	Wojewoda Samorządy terytorialne	2006	NFOŚ i GW WFOŚ i GW Budżet państwa	B, C

1	2	3	4	5	6	7
4.	Mogilniki – likwidacja zagrożenia środowiska przed środkami ochrony roślin i ich opakowań	- likwidacja wszystkich mogilników	Wojewoda Samorządy terytorialne	2006	NFOŚ i GW WFOŚi GW	B, C
5.	Organizacja systemu odbioru odpadów ze statków	- budowa stacji selektywnego magazynowania i wstępnego przetwarzania odpadów stałych	Porty Szczecin – Świnoujście	2006	NFOŚ i GW Budżet Państwa Środki własne	B
6.	Budowa oczyszczalni ścieków dla miasta Szczecin wraz z siecią kolektorów		Miasto Szczecin	2008	Budżet miasta Fundusze pomocowe UE NFOŚ i GW WFOŚ i GW	C
7.	Likwidacja lub modernizacja instalacji nie spełniających wymagań ochrony środowiska	- urządzenia do termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych w zakładach opieki zdrowotnej . - odlewnie żeliwa - energetyka ciepła - wytwórnie mas bitumicznych - instalacja do produkcji superfosfatu pylistego	Użytkownicy środowiska	2004 - 2010	WFOŚ i GW Środki własne	B, C
8.	Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej w zlewni rzeki Płoni	Działania ograniczające odprowadzanie ładunków zanieczyszczeń ze źródeł punktowych i powierzchniowych do zlewni rzeki Płoni	Samorządy gminne	2006	WFOŚ i GW Budżety gmin Fundusze pomocowe UE	C
9.	Opracowanie programu ochrony zlewni rzeki Wołczyń		Samorząd wojewódzki RZGW	2004	WFOŚ i GW Środki własne Fundusze pomocowe UE	A, C
10.	Opracowanie programu zaopatrzenia w wodę pasa nadmorskiego		Samorząd wojewódzki RZGW	2004	WFOŚ i GW Środki własne, Środki pomocowe,	A, C

1	2	3	4	5	6	7
11 .	Program ochrony i rekultywacji jezior oraz sanacji ich zlewni		Samorząd wojewódzki Gminy, RZGW,	2008	Budżety samorządów terytorialnych, Fundusze pomocowe UE, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW	B, C
12 .	Opracowanie programu ochrony przed powodzią		RZGW Z ZM i UW	2004	Budżet Państwa	B
13 .	Opracowanie i zatwierdzenie dokumentacji obszarów NATURA 2000		Ministerstwo Środowiska Wojewoda	grudzień 2002	WFOŚ i GW Budżet Państwa	B
14 .	„Program dla Odry 2006”	Realizacja zgodnie z programem rządowym	Ministerstwo Środowiska	2015	Budżet Państwa NFOŚ i GW WFOŚ i GW Fundusze pomocowe UE	B

6.2. Cel 2. Gospodarka wodna

Tabela 2

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²
1	2	3	4	5	6	7
1.	Opracowanie bilansów wodno – gospodarczych wraz z uwzględnieniem zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych i powierzchniowych	Regiony bilansowe: 1. rzeki Ina - Płonia- Gowienica, 2. rzeka Parsęta i Przymorze, 3. prawostronna zlewnia rzeki Dziwny (Wołczenica i Świniec), 4. rzeki Myśla – Kurzyca, 5. rzeka Drawa.	RZGW Szczecin RZGW Poznań	2003	Budżet Państwa N F O Ś i GW W F O Ś i GW	B
2.	Budowa Systemu Informacyjnego Gospodarki Wodnej z uwzględnieniem katastru wodnego		RZGW Szczecin RZGW Poznań	2003 2006	Budżet Państwa NFOŚiGW, W F O Ś i GW	A, B
3.	Reorganizacja systemu monitoringu i oceny jakości wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze województwa.		WIOŚ Szczecin RZGW Szczecin PIG	2003 2006	Budżet Państwa N F O Ś i GW W F O Ś i GW	A, B
4.	Opracowanie programu zaopatrzenia w wodę pasa nadmorskiego	Zasięg terytorialny obejmuje gminy zagrożone deficytem: Świnoujście, Międzyzdroje, Wolin, Kamień Pomorski, Dziwnów, Rewal	Samorząd wojewódzki	2006	Środki własne, Środki pomocowe, W F O Ś i GW	A, C

1	2	3	4	5	6	7
5.	Ustanowienie zlewni rzeki Wołcznicy z Grzybnicą jako zlewni wód wysokiej jakości, opracowanie programu uporządkowania gospodarki ściekowej	Ochrona wód rzek Wołcznicy z Grzybnicą, które stanowią potencjalne źródło zaopatrzenia w wodę północno – zachodniej części pasa nadmorskiego.	Samorząd wojewódzki Samorządy gminne	2003 2008	Budżety samorządów Środki pomocowe UE, NFOŚiGW, WFOŚ i GW	A, C
6.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w zlewni jeziora Miedwie	Ochrona wód Jeziora Miedwie podstawowego źródła wody pitnej dla Szczecina	Samorząd wojewódzki Samorządy gminne	2002 2006	Budżety samorządów Środki pomocowe UE, NFOŚiGW, WFOŚ i GW	A,C
7.	Realizacja zbiorników przeciwpowodziowych	Budowa zbiorników 1. Osówko – rz. Parsęta; ochrona m. Białogard, 2. Strachocin – rz. Krapiel; ochrona m. Stargard Szczeciński, 3. Kłodkowo –Gąbin –rz. Rega; ochrona m. Trzebiatów	Z ZM i UW Szczecin	2004 2010	Budżet Państwa N F O Ś i GW W F O Ś i GW	A, B, C
8.	Realizacja „Porozumienia w sprawie współpracy na rzecz zwiększenia rozwoju małej retencji wodnej oraz upowszechniania i wdrażania proekologicznych metod retencjonowania wody”	Odbudowa urządzeń piętrzących, budowa małych zbiorników retencyjnych głównie na bazie jezior. Działania nietechniczne	Wojewoda, ARiMR Z ZM i UW Szczecin	2003 2015	Budżet Państwa N F O Ś i GW W F O Ś i GW	A, C
9.	Realizacja programu budowy przeprawek dla ryb	Wybudowanie budowli hydrotechnicznych w celu swobodnego przemieszczania się ryb.	Z ZM i UW Szczecin	2003 - 2006	Budżet Państwa N F O Ś i GW W F O Ś i GW, Ekofundusz	A, C

1	2	3	4	5	6	7
10.	Realizacja „Programu dla Odry – 2006” na obszarze województwa zachodniopomorskiego.	1. Modernizacja rzeki dla celów transportu wodnego, 2. Ochrona wartości przyrodniczych, 3. Modernizacja i rozbudowa systemu ochrony przeciwpowodziowej.	Rząd RP	2015	Budżet Państwa NFOŚ i GW WFOŚ i GW Fundusze pomocowe UE	B
11.	Program ochrony przeciwpowodziowej woj. zachodniopomorskiego	Stworzenie spójnego programu ochrony przed powodzią w oparciu o plany zagospodarowania przestrzennego.	RZGW Szczecin WZM i UW Szczecin	2003 2004	Budżet państwa N F O Ś i GW W F O Ś i GW	A, B
12.	Realizacja programu oczyszczania ścieków z zakładów produkcyjnych używających w procesie produkcyjnym substancji niebezpiecznych	Modernizacja i budowa oczyszczalni ścieków wraz z systemem kanalizacji	Użytkownicy środowiska	2007	Środki własne, NFOŚ i GW WFOŚ i GW Fundusze pomocowe UE	B
13.	Zbudowanie i realizacja programu ograniczania zanieczyszczeń wód spowodowanych produkcją rolną	Realizacja ustawy o rolnictwie ekologicznym i Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej	Wojewoda, Samorząd wojewódzki	2015	NFOŚ i GW WFOŚ i GW Budżet państwa ARiMR AWRSP	A, B
14.	Realizacja krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w województwie zachodniopomorskim	Budowa oczyszczalni wraz z systemem sieci kanalizacyjnej w gminach (patrz załącznik I str.67)	Rząd RP, samorządy lokalne i przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne	2003- 2015	Budżety samorządów lokalnych, środki przedsiębiorstw Środki pomocowe UE	B, C
15.	Poprawa jakości wody pitnej	Modernizacja istniejących stacji uzdatniania wody i budowa nowych	Samorządy gminne Zakłady wodociągowe	2010	Budżety samorządów lokalnych, środki przedsiębiorstw NFOŚ i GW WFOŚ i GW Środki pomocowe UE	B, C

6.3. Cel 3. Gospodarka odpadami

Tabela 3

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
1.	Realizacja programu gospodarki odpadami wg programu: „Duńska Współpraca na Rzecz Ochrony Środowiska w Europie Wschodniej” (DANCEE), który jest realizowany w ramach działań Duńskiej Agencji Ochrony Środowiska	a) opracowanie kompleksowego programu gospodarki odpadami w celu osiągnięcia standardów europejskich, b) opracowanie i wdrożenie programu selektywnej zbiórki i zagospodarowania odpadów w każdej gminie województwa, c) budowa zakładu termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych, d) budowa składowisk odpadów przemysłowych dla drobnych wytwórców odpadów uciążliwych i niebezpiecznych e) zmniejszenie ilości produkowanych odpadów przez wprowadzenie proekologicznych systemów produkcji f) gospodarcze wykorzystanie odpadów przemysłowych: popiołów, fosfogipsów, siarczanu żelazowego itp., g) utworzenie zakładu odzysku i unieszkodliwiania odpadów przemysłowych, h) właściwe zagospodarowanie odpadów komunalnych, (patrz zał. I str 67)	Gminy, związki gmin, powiaty, przedsiębiorstwa komercyjne	2003 - 2010	Środki własne, środki pomocowe UE, NFOŚ i GW WFOŚ i GW PFOŚ i GW	B, C

		i) wdrożenie programu unieszkodliwiania wraków samochodowych i zużytego ogumienia, j) opracowanie i sukcesywna realizacja programu rekultywacji istniejących składowisk odpadów płynnych i stałych k) realizacja programu rekultywacji istniejących mogiłników l) opracowanie programu odzysku i unieszkodliwiania odpadów portowych i osadów z kanałów oraz basenów portowych.	Wojewoda Przedsiębiorstwa komercyjne		Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Środki własne	
--	--	--	---	--	--	--

Tabela 4

6.4. Cel 4. Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne)

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
Powietrze						
1.	Utworzenie bazy danych o emisji zanieczyszczeń do powietrza	Inwentaryzacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza: a) punktowe źródła emisji (o wysokości kominu powyżej 10m i mocy źródła powyżej 10 MW) b) emisja powierzchniowa związana z bytowaniem ludzi i indywidualnym zapotrzebowaniem na ciepło c) emisja liniowa związana z korzystaniem ze środków transportu	Wojewoda WIOŚ Samorządy Użytkownicy środowiska	2003	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚ i GW	B
2.	Wyodrębnienie obszarów naruszeń standardów jakości powietrza z określeniem zakresu naruszeń	Bieżąca ocena jakości powietrza	Wojewoda WIOŚ	Proces ciągły od 2003	WFOŚ i GW	B
3.	Poprawa jakości powietrza na terenie województwa zachodniopomorskiego	Opracowanie, na podstawie programów powiatowych, programu ochrony powietrza z uwzględnieniem przedsięwzięć inwestycyjnych niezbędnych do zachowania standardów jakości powietrza	Wojewoda	2003	Budżet Państwa NFOŚiGW, WFOŚ i GW Środki własne przedsiębiorstw Fundusze pomocowe UE	B

1	2	3	4	5	6	7
Hałas						
4.	Aktualizacja informacji o emisji hałasu do środowiska	Inwentaryzacja źródeł emisji hałasu do środowiska, zwłaszcza hałasu komunikacyjnego i przemysłowego	WIOŚ Samorządy powiatowe, Wojewoda	Od 2003	Budżet Państwa Budżety powiatów, WFOŚ i GW	B,C
5.	Ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacja zmian	Wprowadzenia systemu monitoringu hałasu	WIOŚ Wojewoda	2003 ciągły	Budżet Państwa, WFOŚ i GW	B
6.	Opracowanie map akustycznych	Mapy akustyczne dla : a) aglomeracji powyżej 250 tys. mieszkańców b) aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców c) obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach	Samorządy powiatowe Zarządcy dróg kołowych, kolejowych i lotnisk Ministerstwo Obrony Narodowej	2004 2009 2004	Budżety powiatów Budżet Państwa WFOŚ i GW	A,B,C

1	2	3	4	5	6	7
7.	Ograniczenie emisji hałasu do środowiska	Opracowanie programów ograniczenia lub wyeliminowania emisji hałasu do środowiska oraz ochrony przed hałasem z uwzględnieniem : - budowy obwodnic drogowych, - poprawy nawierzchni dróg - optymalizacji płynności ruchu pojazdów - stosowania maszyn, urządzeń i pojazdów o obniżonej hałaśliwości, - budowy ekranów akustycznych i zabezpieczeń antywibracyjnych podtorzy tramwajowych, - zakładania pasów zieleni ochronnej (izolacyjnej)	Wojewoda Samorząd powiatowy	Rok po wykonaniu mapy akustycznej	Budżet Państwa Budżet województwa Budżety powiatów	A, B
Promieniowanie elektromagnetyczne						
8.	Ocena zagrożenia	Inwentaryzacja i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego Wyodrębnienie obszarów i prowadzenie rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku - kontrola promieniowania elektromagnetycznego w rejonach jego wystąpienia - cykliczna aktualizacja rejestrów - wyznaczanie obszarów ograniczonego użytkowania	Wojewoda WIOŚ Przedsiębiorstwo Energetyczne Samorządy powiatowe Operatorzy sieci telefonii komórkowej	2006	WFOŚ i GW Budżet Państwa Środki własne przedsiębiorstw	B,C
9.	Ograniczenie emisji promieniowania do środowiska	Opracowanie programu ograniczenia emisji do środowiska promieniowania pochodzącego przede wszystkim z urządzeń elektromagnetycznych i radiokomunikacyjnych	Samorząd wojewódzki Przedsiębiorstwa energetyczne	2006	WFOŚ i GW Środki własne przedsiębiorstw	B

Tabela 5

6.5. Cel 5. Racjonalizacja użytkowania surowców

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
1.	Ochrona złóż kopalin przed trwałym zainwestowaniem i zalesieniem oraz niekontrolowaną eksploatacją	Weryfikacja stanu zagospodarowania złóż kopalin	Wojewoda Samorządy terytorialne	2006	NFOŚiGW, Budżet Państwa	B,C
2.	Zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż	Racjonalne wykorzystanie zasobów kopaliny głównej i towarzyszącej oraz racjonalne zagospodarowanie wyrobisk górniczych	Przedsiębiorstwa	ciągły	Środki własne, NFOŚiGW	B
3.	Opracowanie programu zmniejszenia materiało- i energochłonności gospodarki		Wojewoda, Przedsiębiorstwa,	2006	NFOŚ i GW WFOŚ i GW Przedsiębiorstwa	B
4.	Opracowanie programu rozwoju energetyki opartej o surowce odnawialne		Samorząd województwa Samorządy gminne	2006	WFOŚ i GW Przedsiębiorstwa	A, C

6.6. Cel 6. Ochrona powierzchni ziemi i ochrona wybrzeża

Tabela 6

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
Ochrona powierzchni ziemi						
1.	Rekultywacja gleb zdegradowanych	Inwentaryzacja degradacji gleb Opracowanie programu rekultywacji gleb	Wojewoda Samorządy terytorialne	2006	Środki pomocowe UE, AWRSP, AR i MR	A,B,C
2.	Ochrona gleb przed erozją	Program zalesień dla gleb erodowanych	Samorządy terytorialne	2006	Środki pomocowe UE, AWRSP, AR i MR	A,C
3.	Ochrona gleb przed niewłaściwą agrotechniką i nadmierną intensyfikacją produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów	Opracowanie zasad doprowadzenia żyzności gleb do wartości optymalnych. Upowszechnianie stosowania KDPR	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Wojewoda Stacje Chemiczno-Rolnicze	Ciągły	Środki pomocowe UE, AWRSP, AR i MR, Budżet Państwa	B
4	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych i aktualnie eksploatowanych w granicach ich oddziaływania z uwzględnieniem zasady ochrony i racjonalnego użytkowania różnorodności biologicznej	Inwentaryzacja terenów poeksploatacyjnych oraz terenów zdegradowanych w otoczeniu wyrobisk górniczych na skutek eksploatacji kopali; opracowanie programu rekultywacji Opracowywanie i wdrażanie planów rekultywacji terenów aktualnie eksploatowanych	Wojewoda Samorządy terytorialne Przedsiębiorstwa	2006	NFOŚiGW Budżet Państwa Środki własne	B,C

1	2	3	4	5	6	7
Ochrona wybrzeża morskiego i morskich wód wewnętrznych						
6	Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów morskich Ustka-Świnoujście	• Utrzymanie linii brzegowej według stanu w 2000r. • System przesyłowy, sztuczne zasilanie odcinków wydmy (odbudowa podbrzeża, plaż, wydmy), wznoszenie budowli wspomagających sztuczne zasilanie. • Utworzenie przyczółków. • Modernizacja korony opasek, okładzin, murów oporowych. • Budowa wałów ochronnych wzdłuż brzegu morskiego. • Budowa wałów przeciwpowodziowych wzdłuż przetok oraz odlądowego lub odmorskiego brzegu jezior przymorskich. • Uporządkowanie gospodarki wodnej na klifach.	Urzędy Morskie, Wojewoda	2010	Budżet Państwa NFOŚ i GW Fundusze pomocowe UE	B
7.	Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Zalewu Szczecińskiego	• Utrzymanie przedwali (sztuczne zasilanie), modernizacja / budowa opasek, stopniowe podnoszenie rzędnych wałów przeciwpowodziowych do +3,5m. • Zaktualizowanie i wdrożenie Zintegrowanego Zarządzania Obszarami Przybrzeżnymi Zalewu Szczecińskiego	Urząd Morski, Wojewoda Urząd Morski, Wojewoda Samorządy gminne	2010 ciągły	Budżet Państwa NFOŚ i GW Fundusze pomocowe Budżety gmin	B

6.7. Cel 7. Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych

Tabela 7

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych³⁾						
1.	Aktualizacja planów ochrony 2 parków narodowych: 1.Wolińskiego Parku Narodowego 2.Drawieńskiego Parku Narodowego	Dostosowanie planów do aktualnych przepisów	Dyrekcje parków narodowych Minister Środowiska	2006	NFOŚ i GW Budżet Państwa	B
2.	Opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody	Opracowanie planów ochrony 79 rezerwatów przyrody (wykaz rezerwatów - Diagnoza rozdz. IV p.1 tabela2, z wyjątkiem poz. 48, 59 i 77)	Wojewoda	2006	WFOŚ i GW Budżet Państwa	B
3.	Opracowanie planów ochrony parków krajobrazowych	Opracowanie planów ochrony 7 parków krajobrazowych : 1.Barlinecko – Gorzowski Park Krajobrazowy (część) 2.Cedyński Park Krajobrazowy 3.Drawski Park Krajobrazowy 4.Iński Park Krajobrazowy 5.Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry 6. Park Krajobrazowy „Ujście Warty” (część) 7.Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa”	Dyrekcje parków krajobrazowych Wojewoda	2006	WFOŚ i GW Budżet Państwa	B

1	2	3	4	5	6	7
4. 4.1.	Utworzenie nowych obszarów chronionych Utworzenie 137 rezerwatów przyrody (wykaz rezerwatów – Diagnoza rozdz. IV p.1.tabela 5.)	Opracowanie dokumentacji podstawowej dla 137 rezerwatów przyrody. Opracowanie planów ochrony dla 137 rezerwatów przyrody. - 50 rezerwatów - 80 rezerwatów - pozostałe (z listy 137) oraz nowoproponowane	Wojewoda	2006 2010 2015	WFOŚiGW Budżet Państwa	B
4.2. 4.3.	Utworzenie 5 parków krajobrazowych : 1. Wałecki Park Krajobrazowy (część) 2. Park Krajobrazowy „Dolina Płoni” 3. Golczewski Park Krajobrazowy 4. Chojęński Park Krajobrazowy 5. Widuchowski Park Krajobrazowy Utworzenie 43 obszarów chronionego krajobrazu (wykaz obszarów – tabela 7, rozdz. IV p.1)	Opracowanie dokumentacji podstawowej dla 5 parków krajobrazowych Opracowanie planów ochrony dla 5 parków krajobrazowych Opracowanie dokumentacji podstawowej 43 obszarów chronionego krajobrazu -obszary strefy nadmorskiej -obszary strefy pojeziernej -obszary pozostałe	Wojewoda Wojewoda Samorządy gminne	2006 2006 2010 2010 2010 2006 2010 2015	WFOŚiGW WFOŚiGW Budżet Państwa Budżety gmin	B B,C

1	2	3	4	5	6	7
5.	Wyznaczenie obszarów do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 Uwaga: Sieć ekologiczna NATURA 2000 obejmuje część istniejących i proponowanych obszarów chronionych	Opracowanie i zatwierdzenie dokumentacji obszarów NATURA 2000	Ministerstwo Środowiska Wojewoda	grudzień 2002	WFOŚ i GW Budżet Państwa	B
6.	Utworzenie transgranicznych obszarów chronionych • Wyspy Uznam-Wolin • Świdwie-Gottesheide • Puszcza Wkrzańska • Zalew Szczeciński • Dolina Odry	Opracowanie dokumentacji podstawowej we współpracy ze stroną niemiecką	Ministerstwo Środowiska Wojewoda Kraje Związkowe Meklemburgia Pomorze Przednie oraz Brandenburgia	ciągły (2015)	Fundusze pomocowe UE NFOŚiGW Budżet Państwa Kraje związkowe RFN	B
7.	Wyznaczenie obszarów spełniających wymogi ochrony środowiska określone konwencjami podpisanymi przez RP	Opracowanie dokumentacji podstawowej obszarów	Ministerstwo Środowiska Wojewoda	ciągły	Fundusze pomocowe UE NFOŚiGW WFOŚiGW Budżet Państwa	B

1	2	3	4	5	6	7
Ochrona siedlisk i ekosystemów oraz krajobrazu						
8.	Przeprowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszaru województwa w celu wyznaczenia siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie	Opracowanie dokumentacji podstawowej siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie Kontynuacja prac dotyczących opracowywania waloryzacji przyrodniczych gmin	Ministerstwo Środowiska Wojewoda	ciągły	NFOŚiGW Budżet Państwa	B
9.	Opracowanie i wdrożenie strategii ochrony obszarów wodno-błotnych, dolin rzecznych i innych ważnych korytarzy ekologicznych		Ministerstwo Środowiska Wojewoda	ciągły	NFOŚiGW WFOŚiGW Budżet Państwa	B
10.	Prowadzenie prac badawczych dotyczących stanu przyrody i bioróżnorodności z uwzględnieniem różnorodności krajobrazu (w tym m. in. krajobrazu rolniczego, kulturowego)		Ministerstwo Środowiska Wojewoda	ciągły	NFOŚiGW WFOŚiGW Budżet Państwa	B

1	2	3	4	5	6	7
Ochrona roślin i zwierząt						
11	Wyznaczenie siedlisk gatunków chronionych roślin i zwierząt	Opracowanie dokumentacji siedlisk gatunków chronionych roślin i zwierząt	Ministerstwo Środowiska Wojewoda	ciągły	NFOŚiGW WFOŚiGW Budżet Państwa	B
11.1.	Wyznaczenie miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową					
11.2.	Wyznaczenie siedlisk gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową					
12.	Wdrażanie programów reintrodukcji ginących i zagrożonych zwierząt gatunków chronionych	Opracowanie zasad przeprowadzania reintrodukcji dzikich gatunków	Wojewoda Lasy Państwowe PZŁ	2006	NFOŚiGW WFOŚiGW Budżet Państwa Środki własne LP PZŁ	B
13.	Opracowanie regionalnej listy zwierząt gatunków chronionych i łownych	Opracowanie i sukcesywna aktualizacja list zwierząt gatunków chronionych i łownych w województwie	Wojewoda Lasy Państwowe PZŁ	2006	WFOŚ i GW PZŁ, Budżet Państwa Środki własne LP	B
14.	Racjonalizacja gospodarowania zwierzętami łownymi	Opracowanie programu gospodarowania zwierzętami łownymi Opracowanie programu zwalczania kłusownictwa	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe PZŁ	2006	WFOŚ i GW Środki własne LP PZŁ	B
Lasy						
15.	Ochrona i powiększanie zasobów leśnych	Opracowanie planów urządzenia lasu wraz z Programem ochrony przyrody	Lasy Państwowe	ciągły	Środki własne LP Budżet Państwa, NFOŚiGW	B

1	2	3	4	5	6	7
16.	Racjonalne zgodne z zasadami przyrody użytkowanie zasobów leśnych	Realizacja funkcji produkcyjnych na zasadzie racjonalnej gospodarki leśnej Wprowadzanie bezpiecznych technik i technologii prac leśnych	Lasy Państwowe	ciągły	Środki własne LP Budżet Państwa, NFOŚiGW	B
17.	Poprawa struktury gatunkowej lasów	Dostosowanie składu gatunkowego drzewostanów do siedliska w oparciu o rozpoznanie warunków glebowo – siedliskowych obszarów leśnych	Lasy Państwowe	ciągły	Środki własne LP Budżet Państwa, NFOŚiGW	B
18.	Przebudowa gatunkowa lasów w strefach uszkodzeń drzewostanów przez zanieczyszczenia przemysłowe	Realizacja przebudowy drzewostanów zgodnie z planami urządzenia lasu m.in. przez wprowadzenie gatunków mniej wrażliwych na zanieczyszczenia przemysłowe	Lasy Państwowe	ciągły	Środki własne LP Zakłady przemysłowe	B
19.	Zwiększanie odporności lasów	Realizacja ustaleń planów urządzenia lasu w zakresie renaturyzacji drzewostanów Realizacja zabiegów pielęgnacyjnych. Ochrona leśnych zasobów genowych. Wprowadzenie do gospodarki leśnej zasad kształtowania stref ekotonowych (przejściowych)	Lasy Państwowe	ciągły	Środki własne LP Budżet Państwa, NFOŚiGW	B
20.	Dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych	Opracowanie programu udostępniania i zagospodarowywania lasów do celów rozwoju turystyki i wypoczynku, regeneracji zdrowia, edukacji ekologicznej	Wojewoda Samorządy powiatowe Lasy Państwowe	ciągły	WFOŚ i GW Środki własne LP PFOŚ i GW	B,C
21.	Zalesienia gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego	Opracowanie zasad dotyczących zalesiania gruntów porolnych z uwzględnieniem potrzeb ochrony różnorodności biologicznej oraz zachowania korytarzy ekologicznych.	Wojewoda, Samorządy powiatowe, Lasy Państwowe	ciągły	WFOŚ i GW Środki własne LP PFOŚ i GW	B,C

Tabela 8

6.8. Cel 8. Przeciwdziałanie poważnym awariom

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
1.	Aktualizacja listy zakładów i instalacji stwarzających potencjalne zagrożenie wystąpienia poważnej awarii		Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	ciągły	Budżet Państwa	B
2.	Opracowanie programu zapobiegania awariom, raportów bezpieczeństwa oraz wewnętrznego planu operacyjnego dla zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia awarii		Przedsiębiorstwa	Dwa lata po wejściu przepisów wykonawczych do ustawy	Przedsiębiorstwa	B
3.	Opracowanie zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych dla zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii		Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej	Dwa lata po wejściu przepisów wykonawczych do ustawy	Przedsiębiorstwa	B
4.	Informowanie i ostrzeganie społeczeństwa	Stworzenie systemu informowania społeczeństwa o możliwości wystąpienia poważnych awarii i ostrzegania w sytuacji wystąpienia zagrożenia	Ministerstwo Środowiska, Komendant Wojewódzki PSP, Wojewoda	Dwa lata po wejściu przepisów wykonawczych do ustawy	Budżet Państwa WFOŚ i GW	B

1	2	3	4	5	6	7
5.	Zwiększenie bezpieczeństwa przewozów substancji niebezpiecznych	Kontrola przewozów substancji niebezpiecznych, stanu technicznego pojazdów oraz czasu pracy kierowców Wyznaczenie optymalnych tras przewozu substancji niebezpiecznych oraz stworzenie stanowisk postojowych i parkingów dla pojazdów przewożących substancje niebezpieczne	Policja, Inspekcja Transportu Drogowego Samorządy terytorialne, Zarządcy dróg, Wojewoda	Ciągły 2010	Budżet Państwa Budżet Państwa Budżety samorządów terytorialnych	B A , B, C
7.	Współpraca transgraniczna w zakresie informowania o zagrożeniach i prowadzenia akcji ratowniczych	Stworzenie systemu informacji o zagrożeniach transgranicznych. Podpisanie Polsko-Niemieckich umów o wspieraniu w akcjach ratowniczych i wspólnych ćwiczeniach	Ministerstwo Środowiska, Komendant Wojewódzki PSP, Komendanci Powiatowi PSP, Wojewoda WIOŚ	2006	Budżet Państwa WFOŚ i GW	B, C

6.9. Cel 9. Zwiększenie świadomości społecznej – edukacja ekologiczna

Problematyka edukacji ekologicznej wynikająca z zapisów ustawowych „Prawo ochrony środowiska” obejmuje następujące zagadnienia:

- a) dostępu do informacji o środowisku (art. 19 – 24),
- b) udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska (art. 31 – 39),
- c) postępowania w sprawie ocen oddziaływania na środowisko (art. 40 – 70),
- d) ochrony środowiska w zagospodarowaniu przestrzennym i przy realizacji inwestycji (art. 71 – 76),
- e) edukacji ekologicznej w szkolnictwie, badań z zakresu ochrony środowiska (art. 77 – 80)

„Prawo ochrony środowiska” w art. 77 ustanawia obowiązek włączenia problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju do programów nauczania we wszystkich typach szkół, jak również we wszystkich kursach, które podnoszą kwalifikacje zawodowe obywateli. Wydane rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zapewniają w programach szkół podstawowych i ponadpodstawowych edukację ekologiczną. Szkoły wyższe w decyzjach organów kolegialnych uczelni – senatu i rad wydziałów, w swoich uchwałach uwzględniają zagadnienia edukacji ekologicznej, w tym włączenie problematyki ekologicznej do badań naukowych.

Propagowanie edukacji ekologicznej wynika również z różnego rodzaju dokumentów międzynarodowych. Do najważniejszych należy AGENDA 21 – Globalny program działań na rzecz ochrony środowiska (Rio de Janeiro 1992 r.). Podkreśla ona między innymi, że należy dążyć do przygotowania programów kształcenia i zapewnienia właściwej pomocy dydaktycznej oraz ułatwienia kontaktów ze środkami masowego przekazu, które mają zapewnić programy rządowe.

Rolę edukacji ekologicznej zapewnia również Konwencja z Aarhus (25.06.1998 r.), która stanowi, że każdy kraj będzie wspierał edukację ekologiczną i wiedzę społeczną w zakresie ochrony środowiska.

Zgodnie z „Narodową strategią edukacji ekologicznej” Rząd zapewni wsparcie finansowe, organizacyjne i techniczne instytucjom publicznym na rzecz działań edukacyjnych i promocyjnych realizowanych przez organizacje ekologiczne.

Wykaz działań na rzecz edukacji ekologicznej zawiera tabela 13.

Tabela 9

Cel 9. Zwiększenie świadomości społecznej – edukacja ekologiczna

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
1.	Utworzenie w urzędach administracji publicznej systemów gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku	Tworzenie systemów elektronicznych baz danych. Opracowanie systemu udostępniania danych społeczeństwu.	Wojewoda Samorządy terytorialne WIOŚ	ciągły 2015	Budżet Państwa WFOŚ i GW Budżety samorządów terytorialnych	A,B,C
2.	Prowadzenie szkoleń, konkursów, promocja wydawnictw w zakresie edukacji ekologicznej		Wojewoda Samorządy terytorialne	ciągły 2015	Budżet Państwa Fundacje i fundusze ekologiczne WFOŚ i GW Budżety samorządów terytorialnych	A,B,C
3.	Prowadzenie konkursu „Najbardziej ekologiczna gmina”	Podnoszenie świadomości ekologicznej . Realizacja zadań z zakresu ochrony środowiska.	Samorząd wojewódzki	ciągły 2015	WFOŚ i GW	A
4.	Opracowanie programu badawczo – obserwacyjnego najbliższego otoczenia	Działalność w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Praktyczne zapoznanie się z zasadami ochrony środowiska	Kuratorium Oświaty Samorządy gminne i powiatowe	ciągły 2015	WFOŚ i GW Budżety samorządów terytorialnych	B,C
5.	Medialna promocja rzemiosła artystycznego i rolnictwa	Zmiana wizerunku zawodów w środowisku	Samorządy terytorialne Organizacje rolnicze Cechy Rzemiosł Różnych	ciągły 2015	Fundusze pomocowe UE Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa GFOŚ i GW	A,B,C

1	2	3	4	5	6	7
6.	Stworzenie internetowej mapy problematyki dotyczącej ochrony środowiska	Racjonalne korzystanie z oferty edukacyjnej.	Samorządy terytorialne	ciągły 2015	WFOŚ i GW Budżety samorządów terytorialnych	A,B,C
7.	Wprowadzenie „Małych projektów ekologicznych”	Rozstrzygnięcia problemów lokalnych w gminach	Samorządy terytorialne	ciągły 2015	Budżety samorządów terytorialnych	A,C
8.	Rozwój sieci regionalnych ośrodków edukacji ekologicznej		Samorządy lokalne	ciągły	Budżety samorządów WFOŚiGW	A, C
8.	Szkolenia	Opracowywanie wniosków w celu uzyskania funduszy pomocowych Budowa i realizacja programu ochrony środowiska	Samorządy terytorialne Samorządy terytorialne	2002/2003	WFOŚ i GW Budżety samorządów	A,C
9	Informowanie społeczeństwa o stanie środowiska	Rozpowszechnianie informacji objętych państwowym monitoringiem środowiska za pośrednictwem publicznych sieci telekomunikacyjnych - Internet	Wojewoda WIOŚ Samorządy powiatowe	ciągły	Budżet Państwa WFOŚ i GW Budżety powiatów	B, C

6.10. Cel 10. Monitoring środowiska

Monitoring środowiska, zgodnie z art. 25 ustawy „Prawo ochrony środowiska”, stanowi system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. Obejmuje uzyskane na podstawie badań monitoringowych informacje w zakresie:

- a) jakości powietrza,
- b) jakości wód śródlądowych powierzchniowych i podziemnych oraz morskich,
- c) jakości gleby i ziemi,
- d) hałasu,
- e) promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych,
- f) stanu zasobów środowiska, w tym lasów,
- g) rodzajów i ilości substancji lub energii wprowadzanych do powietrza, wód, gleby i ziemi,
- h) wytwarzania i gospodarowania odpadami.

Monitoring środowiska wspomaga działania na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji rządowej i samorządowej oraz społeczeństwa o:

- a) stanie środowiska w regionie w zakresie monitorowanym,
- b) przyczynach zmian jakościowych zachodzących w środowisku,
- c) występujących trendach zmian jakości wszystkich komponentów środowiska,
- d) ocenie skuteczności zrealizowanych programów ochrony środowiska na każdym szczeblu zarządzania,
- e) dotrzymywaniu norm jakości środowiska,
- f) identyfikacji obszarów występowania przekroczeń.

Monitoringiem zajmuje się Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Obecnie prowadzony jest w ograniczonym zakresie. Pomiary odprowadzanych zanieczyszczeń nie mają charakteru ciągłego i dotyczą substancji, które są przedmiotem pozwoleń i ujmują najczęściej zanieczyszczenia podstawowe. Proponowane w Państwowym Monitoringu Środowiska rozwiązania organizacji tego monitoringu nie zostały jak dotąd wdrożone.

Monitoring środowiska w obrębie poszczególnych sfer środowiska wynika również z ustaw szczególnych (prawo wodne, ochrony gleb itp.)

Zadania monitoringu środowiska przedstawia tabela 14.

Tabela 10

Cel 10. Monitoring środowiska

Lp.	Zadania	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Podział realizacji zadań ²⁾
1	2	3	4	5	6	7
1.	Monitoring i ocena jakości powietrza	Zorganizowanie systemu oceny jakości powietrza w tym sieci pomiarowych na obszarze woj. Zgodnie z wymogami Prawa Ochrony Środowiska i UE.	WIOŚ	od 2003	Budżet Państwa Fundusze pomocowe UE WFOŚ i GW Przedsiębiorstwa	B
		System monitoringu emisji zanieczyszczeń do środowiska	Wojewoda WIOŚ Użytkownicy środowiska	od 2003		
2.	Monitoring i ocena jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Zorganizowanie sieci kontrolno-pomiarowej jakości wód powierzchniowych na obszarze województwa (zgodnie z wymogami Prawa Wodnego i UE)	WIOŚ	od 2003	Budżet Państwa Fundusze pomocowe UE WFOŚ i GW	B
		System monitoringu zanieczyszczeń odprowadzanych do wód	WIOŚ Użytkownicy środowiska RZGW	od 2003		
3.	Monitoring gospodarki odpadami	Opracowanie wytycznych do monitoringu gosp. odpadami wg. programu DANCEE	Urząd Marszałkowski, WIOŚ	2006	Fundusze pomocowe UE Budżet Państwa WFOŚ i GW	A, B

1	2	3	4	5	6	7
4.	Monitoring hałasu	Opracowanie map akustycznych miast Aktualizacja obszarów hałasu drogowego i kolejowego Wprowadzenie monitoringu zjawisk akustycznych od terenów specjalnych	Samorządy powiatowe WIOŚ Ministerstwo Obrony Narodowej	2006	Budżety powiatów Budżet Państwa	B,C
5.	Monitoring przyrody	Opracowanie i wdrożenie monitoringu dla różnych form ochrony przyrody	IOŚ, WIOŚ, Dyrekcje Parków Narodowych, Krajobrazowych, Samorządy terytorialne, Wojewoda	2010	Budżet Państwa WFOŚ i GW Budżety samorządów terytorialnych NFOŚ i GW	B,C
6.	Monitoring gleb	Wdrożenie monitoringu gleb w oparciu o ilościowe zestawienie gleb, w wyniku waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej	IOŚ, WIOŚ IUNG –Puławy Stacja Chemiczno-Rolnicza	2006	Budżet Państwa	B

7. Zarządzanie środowiskiem oraz Programem.

Warunkiem realizacji programu ochrony środowiska jest ustalenie systemu zarządzania tym programem. System ten powinien obejmować następujące elementy:

- a) zasady realizacji Programu,
- b) instrumentarium zarządzania,
- c) monitoring,
- d) struktura zarządzania Programem,
- e) sprawozdawczość z realizacji Programu,
- f) harmonogram realizacji,
- g) działania w zakresie zarządzania.

Zarządzanie Programem odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania, zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

Na poziomie województwa zarządzanie środowiskiem prowadzone jest obecnie zarówno przez administrację rządową jak i samorząd województwa oraz przez instytucje im podporządkowane. Samorząd województwa i jego organy, którymi są: sejmik województwa jako władza uchwałodawcza pochodząca z bezpośredniego wyboru oraz zarząd województwa z marszałkiem na czele jako władza wykonawcza, ma nałożone ustawowo między innymi następujące zadania:

- a) opracowanie strategii rozwoju województwa,
- b) opracowanie wieloletnich programów wojewódzkich,
- c) opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego,
- d) realizacja polityki rozwoju województwa,
- e) określenie priorytetów współpracy zagranicznej województwa.

Ponadto samorząd województwa wykonuje szereg zadań określonych ustawami, w zakresie m.in.:

- a) edukacji publicznej,
- b) promocji i ochrony zdrowia,
- c) zagospodarowania przestrzennego,
- d) pomocy społecznej,
- e) ochrony środowiska,
- f) gospodarki wodnej,

Sejmik województwa jest organem stanowiącym i kontrolnym województwa.

Realizacja zarządzania środowiskiem spoczywa na administracji rządowej dysponującej instrumentarium wynikającym z umocowań ustawowych, ale także na samorządzie województwa, który w ramach realizacji swoich zadań opracowuje wieloletni

wojewódzki program ochrony środowiska. Zarząd województwa z mocy ustawy jest wykonawcą tego programu, jak i innych programów wojewódzkich.

Zarządzanie wojewódzkim programem ochrony środowiska w okresie początkowym wymaga wyodrębnienia struktur zarządzania tym programem od struktury zarządzania środowiskiem. Jednakże docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w województwie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającym programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiskiem.

7.1. Zarządzanie środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się w województwie na kilku szczeblach. Oprócz szczebla wojewódzkiego, na którym działa administracja rządowa i samorząd, są szczeble powiatu oraz gminy, obejmujące działania podejmowane w skali powiatu i gminy, a także szczebel jednostek organizacyjnych, obejmujący działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- a) dotrzymywanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- b) porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- c) modernizację technologii,
- d) eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska
- e) instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- f) stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- a) racjonalne planowanie przestrzenne,
- b) kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- c) porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska,
- d) instalowanie urządzeń ochrony środowiska.

7.2. Zarządzanie Programem ochrony środowiska

Zarządzanie Programem będzie się odbywać z wykorzystaniem instrumentów pozwalających na weryfikację i sterowanie procesami zachodzącymi w szeroko rozumianym otoczeniu realizowanej polityki ekologicznej, w oparciu o wyniki monitorowania.

Instrumentarium służące realizacji powyższego wynika z aktów normatywnych: Prawo ochrony środowiska, o zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane. Są to instrumenty prawne, finansowe i społeczne.

7.2.1 Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych należą:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia zintegrowane,
- decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami,
- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych.
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Ponadto bardzo ważnym instrumentem służącym właściwemu gospodarowaniu zasobami środowiska jest ocena oddziaływania na środowisko oraz plan zagospodarowania przestrzennego wraz z prognozą skutków wpływu ustaleń planu na środowisko.

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring, czyli pomiar stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów informacyjnych, jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych daje podstawę do realizacji programów naprawczych.

7.2.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych, które pozwalają na sterowanie procesami w pożądanym kierunku, należą:

- opłaty za korzystanie ze środowiska - za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za składowanie odpadów, za powierzchnię, z której odprowadzane są ścieki,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- środki własne (Państwa, samorządów)
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska.

- ulgi w podatkach i opłatach w zamian za określone zachowania

7.2.3. Instrumenty społeczne

Wśród instrumentów społecznych wyróżnić należy współdziałanie. Uzgodnienia i usprawnienia instytucjonalne są ważnym elementem skutecznego zarządzania realizującego zasady zrównoważonego rozwoju. Instrumenty te można podzielić na następujące grupy:

- 1) Narzędzia dla usprawniania współpracy i budowania partnerstwa, tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Wśród nich istnieje podział na dwie kategorie wewnętrzne: pierwsza dotyczy działań samorządów, druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem.

W pierwszej narzędziach są:

- kształcenie profesjonalne i systemy szkoleń,
- interdyscyplinarny model pracy,
- współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych.

W drugiej:

- udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez systemy konsultacji i debat publicznych
- wprowadzanie mechanizmów, tzw. budowania świadomości (kampanie edukacyjne).

- 2) Narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych:

- środowiskowe porozumienia, karty, deklaracje, statuty
- strategie i plany działań
- systemy zarządzania środowiskiem
- ocena wpływu na środowisko
- ocena strategii środowiskowych.

- 3) Narzędzia włączające mechanizmy rynkowe w realizację zrównoważonego rozwoju:

- regulacje cenowe
- regulacje użytkowania
- ocena inwestycji
- środowiskowe zalecenia dla budżetowania
- kryteria środowiskowe w procedurach przetargowych.

- 4) Narzędzia dla pomiaru, oceny i monitorowania skutków rozwoju zrównoważonego:

- wskaźniki równowagi środowiskowej
- ustalenie wyraźnych celów operacyjnych
- monitorowanie skuteczności procesów zarządzania.

- 5) Edukacja ekologiczna

Rola pozarządowych organizacji ekologicznych

Edukacja ekologiczna jest bardzo ważnym instrumentem społecznym wspomagającym wdrażanie programów ochrony środowiska. Głównym jej celem jest kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków i codziennych postaw. W społeczeństwie zaczyna istnieć coraz większa potrzeba posiadania takiej wiedzy. W ciągu ostatnich dziesięciu lat obserwuje się znaczny rozwój edukacji ekologicznej. Rolę koordynującą tutaj odgrywają pozarządowe organizacje ekologiczne (POE) działające na terenie województwa zachodniopomorskiego m.in.:

- Centrum Ekologiczno – Rekolekcyjne w Wiselce
- Ekologiczny Klub Obywatelski „Czuwanie” w Darłowie
- Federacja Zielonych „GAJA” – Szczecin,
- Inspektorat Akademicki Straży Ochrony Przyrody w Szczecinie
- Klub Kształtowania i Ochrony Środowiska w Szczecinie
- Klub Publicystów Ochrony Środowiska
- Koło Ekologiczne „Młodzi Ekolodzy” w Zespole Szkół Morskich w Świnoujściu
- Kołobrzeska Fundacja Ochrony Środowiska
- Liga Ochrony Przyrody
- Polski Klub Ekologiczny
- Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze
- PTO „SALAMANDRA” – koło chiropterologiczne w Szczecinie
- Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Szczecinie
- Słupski Ośrodek Działań Ekologicznych
- Stargardzka Pracownia Ekologiczna
- Stowarzyszenie AGAMA
- Towarzystwo Ekologiczno – Kulturalne w Bobolicach
- Towarzystwo Ekologiczno - Społeczne – :„Wolę Być”
- Zachodniopomorskie Towarzystwo Ornitologiczne,

Szkolenia

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych.

W szczególności powinny być organizowane szkolenia dla:

- pracowników administracji,
- samorządów mieszkańców,
- nauczycieli szkół wszystkich szczebli,
- członków organizacji pozarządowych,

- dziennikarzy,
- dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Podstawą skuteczności działań edukacyjnych jest rzetelne informowanie społeczeństwa nt. stanu środowiska np. poprzez wydawanie ogólnodostępnych raportów o stanie środowiska. Istotne jest także komunikowanie się ze społeczeństwem przy podejmowaniu decyzji o działaniach inwestycyjnych. Edukacja i komunikatywna informacja są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja m.in. poprzez szeroką kampanię edukacyjną w mediach potęguje proces edukacji.

7.3. Monitoring realizacji Programu

W procesie wdrażania Programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań Programu z punktu widzenia wypełnienia założonych celów. W związku z tym proponuje się system monitorowania, na podstawie którego może być przeprowadzona ocena procesu wdrażania, jak również mogą być dokonywane ewentualne modyfikacje Programu. Rozróżniamy trzy rodzaje monitoringu:

- **Monitoring środowiska**, dotyczący stanu środowiska – patrz pkt.6.4.,
- **Monitoring Programu**, dotyczący następujących zagadnień:
 - o nadrzędne cele,
 - o osiągnięcia zarządu,
 - o postawa realizatorów Programu
- **Monitoring odczuć społecznych.**

7.3.1. Monitoring Programu

Monitorowanie stanu środowiska dostarcza podstawowych informacji o wynikach wdrażania Programu. Cele mogą być zestawiane z wynikami, co daje wrażenie osiągnięcia postępów w realizacji celów nadrzędnych. Jednakże mierzenie osiągnięć zarządu oraz postaw grup realizujących zadania jest równie istotne.

Najważniejszym wskaźnikiem osiągnięć władz jest monitorowanie stopnia realizacji zadań. Co roku przygotowany jest plan działań. Pod koniec każdego roku konieczne jest monitorowanie postępu ich wdrażania. W przypadku braku realizacji zadań, należy znaleźć tego przyczynę i próbować ją wyeliminować, bądź przeformułować cel w oparciu o nabyte doświadczenia i nowe uwarunkowania. Powodami niezrealizowania zadań może być brak czasu, pieniędzy, zasobów ludzkich lub też zmiana priorytetu działań.

Pomiar stopnia realizacji celów Programu będzie odbywał się poprzez mierniki. Będą to mierniki związane z poszczególnymi celami (tab. 11). Niektóre z mierników są parametrami stanu środowiska w sytuacji, gdy cel Programu odnosi się wprost do zasobu środowiskowego.

Mierniki realizacji Programu⁴⁾

Cel	Mierniki
Cel 1 „Gorące punkty” – minimalizacja wpływu na środowisko oraz eliminacja ryzyka dla zdrowia ludzi w miejscach największego oddziaływania na środowisko w skali województwa	Jakość wód powierzchniowych • Wielkość redukcji emisji substancji ze źródeł położonych w „gorących punktach” • Wielkość powierzchni zdegradowanej w „gorących punktach”
Cel 2 Gospodarka wodna - zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach oraz ochrona przed powodzią	• Jakość wód powierzchniowych • Jakość wód podziemnych • Udział ścieków komunalnych nieoczyszczonych • Procent redukcji azotu ogólnego i fosforu ogólnego w ściekach z oczyszczalni komunalnych • Udział zanieczyszczeń z produkcji rolnej • Udział ścieków przemysłowych nieoczyszczonych • Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
Cel 3 Gospodarka odpadami – zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu wykorzystania i unieszkodliwiania	• Liczba miejscowości stosujących segregację odpadów (w przedziałach wg liczby ludności) • Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych / 1 mieszkańca / rok • Ilość wytworzonych odpadów komunalnych poddanych utylizacji /1 mieszkańca/ rok • Ilość odpadów wykorzystanych gospodarczo w zakładach produkcyjnych • Udział odpadów komunalnych składowanych w stosunku do odpadów wytworzonych rocznie • Udział odpadów przemysłowych składowanych w stosunku do odpadów wytworzonych rocznie

Cel	Mierniki
Cel 4 Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne,) Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową, zminimalizowanie uciążliwego hałasu i ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym,	• Poziom zanieczyszczenia powietrza • Poziom redukcji emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową • Poziom hałasu w centrach miast • Poziom promieniowania elektromagnetycznego
Cel 5 Racjonalizacja użytkowania surowców - racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych	• Udział energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych • Wskaźnik materiałochłonności przemysłu
Cel 6 Ochrona powierzchni ziemi i ochrona wybrzeża – ochrona przed degradacją, rekultywacja terenów zdegradowanych, ochrona wybrzeża Morza Bałtyckiego i Zalewu Szczecińskiego	• Wskaźnik lesistości • Udział powierzchni parkowej w miastach • Udział powierzchni zdegradowanej w stosunku do rekultywowanej w ciągu roku • Długość odcinków wybrzeża zabezpieczonych przed zniszczeniem
Cel 7 Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych – zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych	• Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych • Wielkość powierzchni lasów oraz struktura gatunkowa i wiekowa drzewostanów
Cel 8 Przeciwdziałanie poważnym awariom - ochrona przed poważnymi awariami oraz sprostanie nowym wyzwaniom, czyli zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego	• Liczba opracowanych zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych • Liczba stwierdzonych wypadków z udziałem substancji niebezpiecznych
Cel 9 Zwiększenie świadomości społecznej – edukacja ekologiczna	• Wyniki badań społecznych

7.3.2. Monitoring odczuć społecznych

Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału

społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów Programu przez liczbę i jakość interwencji zgłaszanych do wojewódzkich władz środowiskowych.

Wśród wskaźników odczuć społecznych można wymienić:

- a) Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska (wg oceny jakościowej)
- b) Liczbę i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców
- c) Liczbę, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych

7.3. Upowszechnianie informacji o środowisku

Problematyka badań monitoringowych środowiska jest ściśle powiązana z zagadnieniami udostępniania społeczeństwu informacji o stanie środowiska i zachodzących w nim zmianach, które regulowała ustawa z dnia 9 listopada 2000 roku *o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 roku, a z dniem 1 października została uchylona a jej przepisy zostały inkorporowane przez *ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska* (Dz.U.Nr 62, poz. 627).

W ramach kompetencji samorządu województwa podjęte zostaną działania w kierunku stworzenia w urzędach administracji publicznej sprawnego systemu udostępniania i upowszechniania informacji, celem umożliwienia mieszkańcom udziału w ochronie środowiska. Maksymalnie będą wykorzystywane nowoczesne środki komunikowania się. W pierwszej kolejności rozszerzony zostanie zakres informacji dostępny na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego informacje nt. realizacji niniejszego programu. Wstępem może być umieszczenie streszczenia tego Programu, po jego przyjęciu Uchwałą Sejmiku Województwa, na stronie internetowej. Na stronach internetowych WIOŚ udostępnione są dane dot. bieżących ocen stanu środowiska (Raport..., publikacje tematyczne).

Zostaną podjęte działania zmierzające do udostępniania społeczeństwu danych poprzez elektroniczne bazy łatwo osiągalne poprzez publiczne sieci telekomunikacyjne. Istotną rolę będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

7.4. Struktura zarządzania Programem

Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań jednostek związanych z systemem zarządzania środowiskiem, świadomych istnienia programu i ich uczestnictwa w nim. Z punktu widzenia programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim z uwagi na rolę, jaką pełnią. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem.

- Podmioty realizujące zadania programu.
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu.
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Włączanie do procesu realizacji zrównoważonego rozwoju szerokiego grona partnerów zapewnia jego akceptację i przyjmowanie odpowiedzialności tak za sukcesy jak i porażki. Rozkłada również środki i obowiązki regulując równomierność ich obciążeń na poszczególnych partnerów.

Poszczególni uczestnicy procesu realizacji programu zostali wyodrębnieni według kryterium instrumentalnego. I tak:

- *samorząd województwa* - ustala strategię rozwoju województwa, politykę przestrzenną w postaci planu przestrzennego zagospodarowania a także wojewódzkie programy branżowe
- *wojewoda oraz podległe mu służby zespolone* - dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska na podstawie prawnie obowiązujących dokumentów,
- instrumentarium edukacyjnym i informacyjnym dysponuje grupa *organizacji pozarządowych*, organizujących kampanie zmierzające do podniesienia świadomości ekologicznej, prowadzące programy edukacyjno-informacyjne,
- instrumenty finansowe na realizację zadań programu znajdują się bezpośrednio w dyspozycji *samorządu województwa, wojewody*, a także pośrednio poprzez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- instrumenty kontroli i monitoringu znajdują się w dyspozycji *administracji specjalnych*, które kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring sanitarny stanu środowiska (WSSE, WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW), administrują sektorami gospodarczymi ochrony środowiska (RDLP, RZGW, Urząd Morski), organizują ratownictwo ekologiczne (Straże Pożarne).

Bezpośrednim realizatorem programu będą *podmioty gospodarcze* planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez program, jak również *samorządy lokalne* jako realizatorzy inwestycji w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie. Podmioty te będą również przekazywały informacje w ramach monitoringu realizacji zadań Programu i efektów w środowisku. Bezpośrednim odbiorcą programu będzie *społeczeństwo województwa*.

7.5. Sprawozdawczość z realizacji Programu

Zarząd województwa jako wykonujący program będzie wspierany przez Komitet Sterujący, w skład którego wejdą przedstawiciele instytucji, podmiotów i organizacji współdziałających na rzecz Programu. W skład Komitetu wejdą także przedstawiciele

środowisk naukowych, których zadaniem będzie zapewnienie doradztwa w zakresie odpowiedniego poziomu metodycznego sprawowanego nadzoru nad programem.

Komitet będzie sprawował nadzór nad realizacją Programu, zapoznając się z okresowymi raportami stanowiącymi przegląd zaawansowania zadań, zawierającymi zestaw uzyskanych efektów rzeczowych oraz efektów w postaci obniżenia stopnia zanieczyszczenia środowiska i zmian zachodzących w środowisku.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska polityka ekologiczna państwa przyjmowana jest na 4 lata, z tym, że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata. (art. 14 ust. 2). W takim samym cyklu będzie przyjmowany kolejny etap realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa.

Z wykonania wojewódzkiego Programu zarząd województwa sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się sejmikowi województwa (art. 18 ust. 2). Przygotowanie raportu nadzoruje także Komitet Sterujący. Raporty będą stanowiły przegląd zaawansowania zadań, zawierając zestaw uzyskanych efektów rzeczowych oraz efektów w postaci obniżenia stopnia zanieczyszczenia środowiska i zmian zachodzących w środowisku.

8. Koszty realizacji Programu ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego w latach 2002 - 2006

8.1. Koszty wg rodzaju działalności

Szacunek kosztów realizacji przedsięwzięć w latach 2002 - 2006 opracowano w oparciu o analizę:

- nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w latach ubiegłych (ogółem i wg kierunków inwestowania),
- przedsięwzięć zgłoszonych przez gminy i powiaty w ramach ankietyzacji,
- przedsięwzięć finansowanych z WFOŚiGW w Szczecinie,
- wielkości nakładów inwestycyjnych na realizację przedsięwzięć priorytetowych w skali województwa, a nie wykazanych w zgłoszeniach gmin i powiatów,
- kosztów realizacji przedsięwzięć z zakresu zarządzania programem.

Szacunkowe koszty realizacji Programu w latach 2002 – 2006 przedstawiono w tabeli 12.

Tabela 12.

Szacunkowe koszty (w tys. zł) działań związanych z wdrażaniem Programu ochrony środowiska woj. zachodniopomorskiego w latach 2002 - 2006

L.p.	Cel	Rodzaj działań / inwestycji	2002 do 2006
1	Cel 1 Gorące punkty	Opracowanie programów w zakresie: - ochrony wód i gospodarki wodno – ściekowej - ochrony powietrza - ochrony powierzchni ziemi - leśnictwa, ochrony przyrody i krajobrazu, - gospodarki odpadami.	40 000 3 000 500 1 000 wg. programu DANCEE
Razem Cel 1			44 500⁵⁾
2.	Cel 2 Gospodarka wodna	- Opracowania (m.in. programy zarządzania zasobami wodnymi, bilanse zasobów, dokumentacje hydrogeologiczne, programy gospodarki wodno-ściekowej Na obszarach zlewni woj., programy przeciwpowodziowe, monitoring środowiska wodnego, itp.) - Inwestycje: - Uporządkowanie gospodarki ściekowej w zlewni j. Miedwie - Realizacja programu gospodarki ściekowej w zlewni Wołcznicy - Realizacja zbiorników p. powodziowych - Realizacja programu małej retencji - Realizacja programu przepławek - Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych - Realizacja wieloletniego programu inwestycyjnego miasta Szczecina (patrz tab.1) - Realizacja „Program dla Odry 2006” (zadanie rządowe)	18 000 120 000 80 000 55 000 60 000 30 000 443 000 1 075 006 2 300 000
Razem Cel 2			806 000⁶⁾
3.	Cel 3 Gospodarka odpadami	- Opracowania (m.in. programy gospodarki odpadami) - Inwestycje: - Odpady komunalne (inwestycje zgodnie z planami gospodarki), wdrożenie systemu gospodarki odpadami medycznymi, unieszkodliwianie osadów ściekowych - Odpady przemysłowe (wykorzystywanie i unieszkodliwianie) - Likwidacja punktowych zagrożeń odpadami niebezpiecznymi (likwidacja mogilników)	wg programu DANCEE 30.5 mln DKK (bez inwestycji)
Razem Cel 3			
Koszty realizacji podane będą w programie DANCEE			

L.p	Cel	Rodzaj działania / inwestycji	2002 do 2006
4.	Cel 4 Poprawa jakości środowiska (powietrze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne)	Inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń powietrza. Delimitacja obszarów naruszeń standardów jakości powietrza.	500
		Opracowania (projekty założeń do planu zaopatrzenia w energię, programy ochrony powietrza, itp.)	4 500
		- Inwestycje: - Ograniczanie niskiej emisji (m.in. modernizacja taboru autobusowego, modernizacja kotłowni lokalnych, zamiana węgla na inne bardziej ekologiczne nośniki ciepła w indywidualnych domostwach i obiektach użyteczności publicznej) - Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych i energetyki zawodowej (w tym zadania zawarte w celu 1)	160 000
			400 000
		Badania klimatu akustycznego (źródeł hałasu i stanu akustycznego środowiska)	500
		Opracowanie programu ograniczenia lub wyeliminowania hałasu	230
		Inwestycje chroniące przed hałasem (ekrany, obudowa tras pasami zieleni, itp.)	5 000
		- Rozeznanie skali zagrożenia wywołanego przez promieniowanie elektromagnetyczne - Delimitacja obszarów, o przekroczonych dopuszczalnych poziomach pól elektromagnetycznych - Opracowanie programu ograniczenia emisji do środowiska promieniowania pochodzącego przede wszystkim z urządzeń elektromagnetycznych i radiokomunikacyjnych	500 200 100
Razem Cel 4			571 430
5.	Cel 5 Racjonalizacja użytkowania surowców	Aktualizacja bilansu zasobów kopalin, mapy, dokumentacje złóż rezerwowych, itd.	3 500
		Wprowadzenie powszechnego systemu odzysku surowców wtórnych	2 500
		Opracowanie programu rozwoju energetyki opartej o surowce odnawialne	1 800
Razem Cel 5			7 800
6.	Cel 6 ochrona powierzchni ziemi i ochrona wybrzeża	Inwentaryzacja stopnia erozji gleb	580
		Aktualizacja i poszerzenie tematyki map glebowo-rolniczych	500
		Program ochrony gleb przed niewłaściwą agrotechniką	200
		- Program rekultywacji gleb zdegradowanych - Program ochrony gleb przed erozją	1 200 400
		Inwentaryzacja terenów poeksploatacyjnych oraz terenów zdegradowanych	300
		Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów morskich i Zalewu Szczecińskiego	150 000
Razem Cel 6			153 180

L.p.	Cel	Rodzaj działania / inwestycji	2002 do 2006
7.	Cel 7 Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych	- Opracowania i aktualizacja , m.in. plany ochrony PN, PK, rezerwatów, system informacji o obiektach i obszarach chronionych, dokumentacja i programy ochrony innych obszarów chronionych.) - Wdrażanie planów ochrony PK, wdrażanie planów ochrony populacji gatunków zwierząt, itd. - Utworzenie nowych obszarów chronionych - Przeprowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszaru województwa - Ochrona, powiększanie i poprawa struktury gatunkowej zasobów leśnych	1 800 2 000 4 000 600 2 500
Razem Cel 7			10 900
8.	Cel 8 Przeciwdziałanie poważnym awariom	- Działania związane z zapobieganiem poważnym awariom i usuwanie szkód - Stworzenie systemu informowania i ostrzegania społeczeństwa o zagrożeniach	10 000 500
Razem Cel 8			10 500
9.	Cel 9 Zwiększenie świadomości społecznej	- Edukacja i komunikacja ze społeczeństwem - Wdrożenie systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku	500 5 000
Razem Cel 9			5 500
10.	Cel 10 Monitoring środowiska	Monitoring stanu środowiska (programy i wykonanie), w tym raporty, opracowania, mapy stanu i zmian środowiska.	2 000
11.	Koszty koordynacji i monitoringu wdrażania Programu oraz zarządzania środowiskiem	- Koordynacja wdrażania Programu , w tym współpraca i opracowanie raportów z realizacji Programu - Przygotowanie listy priorytetowych przedsięwzięć oraz listy przedsięwzięć zgłoszonych przez gminy i powiaty (w oparciu o ankietyzację) - Powiatowe i gminne programy ochrony środowiska - Systemy zarządzania środowiskiem / ISO 14 000 - Wdrażanie Dyrektywy IPPC (zintegrowane pozwolenia)	300 150 4 000 2 000 1 000
Razem zarządzanie środowiskiem			7 450
RAZEM			1 619 360^{5),6),7)}

8.2. Struktura finansowania

Wdrażanie niniejszego Programu będzie możliwe między innymi dzięki stworzeniu sprawnego systemu finansowania ochrony środowiska. Podstawowymi źródłami finansowania działań proekologicznych są: fundusze ekologiczne (obecnie 4 stopniowy

system), fundacje i programy pomocowe, własne środki inwestorów, budżety gmin i budżet centralny.

Specyfiką systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest to, że większą część wydatków ponoszą przedsiębiorstwa, fundusze ekologiczne i samorządy terytorialne, natomiast udział środków budżetu jest mały.

W poprzednich latach przeciętny udział funduszy ochrony środowiska oraz dopłat do kredytów uruchamianych przez Bank Ochrony Środowiska wynosił około 30% wartości inwestycji. W najbliższych latach rola funduszy ekologicznych (przede wszystkim Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) powinna polegać na koncentrowaniu środków na wspieranie inwestycji priorytetowych z punktu widzenia integracji z UE (najbardziej przychylnie traktowane będą te przedsięwzięcia, na które inwestorzy uzyskują wsparcie z Unii Europejskiej). Warto dodać, że WFOŚ i GW w Szczecinie za podstawowe działanie przyjął aktywny udział w realizacji celów zbieżnych z celami strategicznymi rozwoju województwa w zakresie ochrony środowiska, a priorytetowo traktowane będą zadania mieszczące się w poszczególnych programach, wśród których najważniejszym stanie się program ochrony środowiska. Jednocześnie oczekuje się spadku udziału funduszy ochrony środowiska, ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych. Natomiast oczekuje się większego niż dotychczas zaangażowania środków pomocowych, w tym z funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych.

Inwestycje przewidywane do realizacji w przemyśle będą finansowane ze środków własnych i kredytów komercyjnych oraz uzupełniać z funduszy ochrony środowiska, pod warunkiem uznania danego zadania za priorytetowe w skali województwa.

Jak wspomniano wcześniej, istotny ciężar finansowania inwestycji w infrastrukturze pozostanie na barkach gmin, często poprzez zaciąganie długu w bankach i w międzynarodowych instytucjach finansujących. Coraz częściej gminy podejmują decyzje o udzieleniu praw inwestorowi zewnętrznemu do wykonywania działań z zakresu ochrony środowiska poprzez spółki z udziałem gminy, który to udział jest gwarancją jej wpływu na decyzje podejmowane przez spółkę oraz na jakość świadczonych usług.

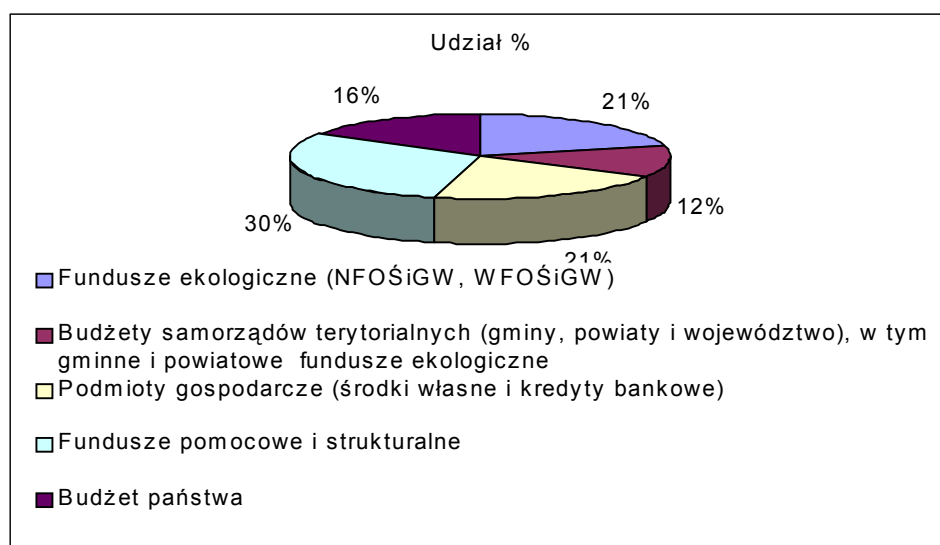
W oparciu o analizę źródeł finansowania działań w zakresie ochrony środowiska w ostatnich latach w Polsce i prognoz, co do perspektywicznych źródeł, przewiduje się, że

struktura finansowania wdrażania Programu w najbliższych czterech latach będzie następująca:

Tabela 13

Źródła finansowania

Źródło	Udział	
	%	tys. zł
Fundusze ekologiczne (NFOŚiGW, WFOŚiGW)	21	340 065
Budżety samorządów terytorialnych (gminy, powiaty i województwo), w tym gminne i powiatowe fundusze ekologiczne	12	196 323
Podmioty gospodarcze (środki własne i kredyty bankowe)	21	340 066
Fundusze pomocowe i strukturalne	30	485 808
Budżet państwa	16	259 098

9. Wytyczne do sporządzania powiatowych programów ochrony środowiska

Programy powiatowe powinny składać się z trzech części:

- zadań własnych powiatu (przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji powiatu);
- zadań koordynowanych (pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i

instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym)

- szczegółowych wytycznych do sporządzania programów gminnych, które muszą zostać w pełni wprowadzone do programu powiatowego;

Zadania własne powinny być w programie ujęte z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna, koszty, źródła finansowania). Zadania koordynowane powinny być w programie ujęte z takim stopniem szczegółowości, jaki jest dostępny na terenie powiatu. W tym ostatnim przypadku rozumie się, że są to powiatowe organy samorządu terytorialnego, samorządu gospodarczego (jeśli istnieją na terenie powiatu) i ekologicznych organizacji pozarządowych (jeśli prowadzą swoje agendy na terenie powiatu).

Powiatowy program ochrony środowiska powinien być skoordynowany ze sporządzanymi na szczeblu powiatu programami sektorowymi (np. programem gospodarki leśnej, programem ratowniczo-gaśniczym sporządzanym przez powiatowe komendy państwowej straży pożarnej, itp.), powiatowymi programami rozwoju infrastruktury (jeśli są): mieszkalnictwa, transportu, zaopatrzenia w wodę, itd., powiatowym planem gospodarowania odpadami sporządzonym zgodnie z ustawą o odpadach, a także obejmującym obszar powiatu programem ochrony powietrza, programem ochrony środowiska przed hałasem i programem ochrony wód (jeżeli programy takie dla obszarów obejmujących dany powiat lub jego część zostały lub zostaną opracowane w związku z wymaganiami wynikającymi z ustawy Prawo ochrony środowiska).

Ponadto powiatowe programy ochrony środowiska powinny uwzględniać:

- a) zadania wynikające z ustawy o ochronie przyrody tj. uwzględnienie rejestru pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych;
- b) zadania wynikające z ustawy Prawo geologiczne i górnicze w zakresie ochrony złóż kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych;
- c) zadania wynikające z ustawy o przeznaczeniu gruntów leśnych do zalesienia w zakresie wyznaczenia obszarów do zalesienia;

- d) zadania wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska i ustawy o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw w zakresie programu działań dotyczącego m.in.:
- problematyki hałasu – opracowanie map akustycznych (patrz tab.4 pkt.7)
 - gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej,
 - rolnictwa ekologicznego,
 - edukacji ekologicznej.
- e) rozwiązania wynikające ze strategii rozwoju województwa oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa;
- f) założenia z gminnych programów branżowych.

Indeks skrótów stosowanych w opracowaniu

AR i MR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
AWRSP – Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
DANCEE – Duńska Współpraca na Rzecz Ochrony Środowiska w Europie Wschodniej
GFOŚ i GW – Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IMGW – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
IOŚ – Inspekcja Ochrony Środowiska
Dyrektywa IPPS - Dyrektywa w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń
IUNG – Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa
KDPR – Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej
LP – Lasy Państwowe
MOŚZN i L – Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
NFOŚ i GW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PFOŚ i GW – Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PIG – Państwowy Instytut Geologiczny
PSP – Państwowa Straż Pożarna
PZŁ – Polski Związek Łowiecki
RDLP - Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SOJJ – System Oceny Jakości Jezior
UE – Unia Europejska
US – Urząd Statystyczny
WFOŚ i GW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WSSE – Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna
Z ZM i UW – Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Przypisy

¹⁾ Klasy czystości wód jezior, rzek i wód podziemnych określano na podstawie obowiązującej obecnie w Polsce klasyfikacji, która wkrótce zostanie zmieniona w celu dopasowania do standardów Unii Europejskiej.

²⁾ Podział zadań:

- A** – zadania własne województwa (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków budżetowych i pozabudżetowych będących w dyspozycji samorządu województwa);
- B** – zadania koordynowane (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla centralnego, bądź instytucji działających na terenie województwa, ale podległych bezpośrednio organom centralnym; część tych zadań może być koordynowana przez organy samorządu wojewódzkiego
- C** – zadania realizowane przez inne niż wojewódzkie organy samorządu terytorialnego w tym związki komunalne – wytyczne do powiatowych programów ochrony środowiska

³⁾ UWAGI:

- 1) Zestawienie nie obejmuje takich form ochrony przyrody jak:
użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej, pomniki przyrody, które będą przedmiotem powiatowych i gminnych programów środowiska.
- 2) W odniesieniu do form ochrony przyrody krajowego systemu obszarów chronionych uznaje się przedstawiony wykaz obszarów za otwarty
- 3) W odniesieniu do obszarów chronionych położonych w strefie przygranicznej zadania Programu powinny być realizowane wspólnie z województwami ościennymi.

⁴⁾ Mierniki zostaną uszczegółowione na etapie realizacji monitoringu poszczególnych zadań

⁵⁾ Bez kosztów gospodarki odpadami

⁶⁾ bez kosztów realizacji „Programu dla Odry” i „Wieloletniego programu inwestycyjnego miasta Szczecina”

⁷⁾ zakłada się, że koszty inwestycji na poziomie regionalnym zostaną zweryfikowane po opracowaniu powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.